

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ZEYTİN ve ZEYTİNYAĞINDA UYGULANAN DESTEKLEME
POLİTİKALARININ HATAY İLİ ALTINÖZÜ İLÇESİNDE
ÜRETİCİLERE YANSIMASI ve ÜRETİCİ GÖRÜŞLERİ**

Kerim LİMAN

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HATAY
EYLÜL - 2021**

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ZEYTİN ve ZEYTİNYAĞINDA UYGULANAN DESTEKLEME
POLİTİKALARININ HATAY İLİ ALTINÖZÜ İLÇESİNDE
ÜRETİCİLERE YANSIMASI ve ÜRETİCİ GÖRÜŞLERİ**

Kerim LİMAN
ORCID:0000-0003-0773-8115

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç.Dr. Bekir DEMİRTAŞ
ORCID:0000-0003-2603-3890

HATAY
EYLÜL - 2021

17/09/2021

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını ve tez üzerinde Yükseköğretim Kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülendiğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu beyan ederim.

Kerim LİMAN

ÖZET

ZEYTİN ve ZEYTİNYAĞINDA UYGULANAN DESTEKLEME POLİTİKALARININ HATAY İLİ ALTINÖZÜ İLÇESİNDE ÜRETİCİLERE YANSIMASI ve ÜRETİCİ GÖRÜŞLERİ

Hatay ili Altınözü ilçesi, geçim kaynağı büyük oranda zeytin ve zeytinyağı olan bir bölgedir. Bu çalışmada Altınözü ilçesindeki zeytin üreticilerinin uygulanmakta olan desteklemelere bakış açılarının ve bu konuda yaşadıkları sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ÇKS sistemine kayıtlı ve 2018 yılında zeytinyağı desteklemesinden faydalanan 2568 işletmeden Tabakalı Örneklem Yöntemine göre belirlenen 55 işletmeler ile anket yapılarak elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcı işletmecilerin yaş ortalamaları 50.4 yıl olup, zeytin yetiştiriciliği konusunda 20 yıldan fazla deneyimleri söz konusudur. İşletmecilerin ortalama aile üye sayısı 5.5 kişidir. İşletmelerdeki zeytinliklerin %98'i yağlık çeşitlerden oluşmakta, ortalama zeytinlik alanı 52.5 dekar ve parsel sayısı da 6.5 adettir. İşletmelerin tamamı kuru koşullarda üretim yapmakta olup ağaç başına ortalama verim 21 kg kadardır. Üreticilerin zeytincilik konusundaki başlıca bilgi kaynakları arasında komşu diğer üreticiler ağırlıktadır. Üreticilerin tamamı zeytinyağı fark ödemesi desteğinden ve %98'i de gübre-mazot desteklerinden yararlanmaktadır. Üreticilerin %35'i desteklerden memnun olduklarını, %33'ü ise memnun olmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların zeytin destekleri konusunda belirttikleri sorunların başında çeşitli nedenlerle ÇKS'ye kayıt olamama ve destek miktarlarının az olması gelmektedir. Üreticilerin %53'ü uygulanmakta olan destekleme sisteminin doğru olmadığını, hiç destekleme olmasa bile zeytin üretimine devam edeceklerini belirtmiştir. Üreticilerin %89'u desteklerin zamanında ödendiğini ve genel olarak zeytin yetiştiriciliğine yönelik uygulanan politikalardan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Zeytin hasadında makine kullanımı, hasadın uygun ambalaj kullanılarak yapılması ve zeytinde sulama olanaklarının geliştirilmesi verim ve kalite artışlarını katkı sağlayacaktır. Zeytinyağında verilen Fark Ödemesi Desteklemesi yerinen Alan Bazlı Destekleme Sistemine geçilmesi daha yararlı olacağı sonucuna varılmıştır. Üreticilere modern zeytin yetiştiriciliği teknikleri konusunda eğitim ve yayım çalışmaları ağırlık verilmelidir. Zeytin üreticilerinin çeşitli yollarla desteklenmesi zeytin ve zeytinyağı üretimini olumlu olarak etkileyeceğinden artan üretim maliyetleri karşısında üreticilerin korunması amacıyla daha fazla destekleme yapılması gerekmektedir.

2021, 54 sayfa

Anahtar Kelimeler: Yağlık zeytin, zeytinyağı, tarımsal desteklemeler, üretici görüşü, Hatay/Türkiye

ABSTRACT

The REFLECTION of the SUPPORT POLICIES APPLIED in OLIVE and OLIVE OIL to the PRODUCERS in ALTINÖZÜ, HATAY PROVINCE

Altınözü district of Hatay province is a region whose livelihood is primarily olive and olive oil. This study aims to determine the perspectives of olive producers in the Altınözü district about the supports being applied and determine the problems they experience. In the study, the data obtained by surveying 55 farmers determined according to the Stratified Sampling Method from 2568 enterprises registered in the ÇKS system of the District Directorate of Agriculture and Forestry and benefiting from olive oil support in 2018 were used. According to the research results, the average age of the participating operators is 50.4, and they have more than 20 years of experience in olive cultivation. The average number of family members of the operators is 5.5 people. 98% of the olive groves in the enterprises consist of oil varieties, the average olive grove area is 52.5 decares, and the number of parcels is 6.5. All of the enterprises produce in dry conditions, and the average yield per tree is 21 kg. Other neighbouring producers are among the primary sources of information about olive growing. All producers benefit from olive oil difference payment support, and 98% benefit from fertilizer-diesel supports. 35% of the producers stated that they were satisfied with the support, and 33% were unsatisfied. At the beginning of the problems expressed by the participants about olive, supports are the inability to register to the ÇKS for various reasons and the low amount of support. 53% of the producers stated that the current support system is incorrect and that they will continue to produce olives even if there is no support. 89% of the producers noted that the supports were paid on time, and they were generally satisfied with the policies applied for olive cultivation. The use of machinery in the olive harvest, harvesting using appropriate packaging and improving irrigation facilities in olives will contribute to yield and quality increases. It would be more beneficial to switch to the Field-Based Support System instead of the Difference Payment Support given in olive oil. Training and extension studies should be given to producers on modern olive growing techniques. Since supporting olive producers in various ways will positively affect olive and olive oil production, more support is needed to protect the producers from increasing production costs.

2021, 54 pages

Key Words: Oily olives, olive oil, agricultural supports, producer opinion, Hatay/Turkey.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde, araştırılması ve yazımı sırasında sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile çalışmayı yönlendiren ve her türlü yardımı esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç.Dr. Bekir DEMİRTAŞ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmaları sırasında tüm bölüm olanaklarından yararlanmamı sağlayan MKÜ Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanlığı'na, Hatay İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Altınözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünün çok değerli idareci ve personellerine, Adana Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğünde görev yaptığım değerli mesai arkadaşlarıma, Altınözü üreticilerine ve isimlerini burada zikredemediğim ama yardımlarını esirgememiş herkese içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen eşime ve çocuklarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ	V
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	VI
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	11
3.1. Materyal.....	11
3.2. Yöntem	11
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	14
4.1. Altınözü İlçesi Bilgileri	14
4.2. İşletmecilerin ve İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	19
4.3. İşletmelerle İlgili Bilgiler	24
4.3.1. Nüfus ve Aile İşgücü.....	24
4.3.2. İşletmelerde Zeytinlik ve İşletme ile İlgili Bilgiler.....	28
4.4. İşletmelerin Tarımsal Yayım ve Eğitim Bilgileri	32
4.5. Zeytin Üreticilerinin Tarımsal Desteklerden Yararlanma Durumu ve Memnuniyetleri.....	36
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	43
KAYNAKLAR	47
ÖZGEÇMİŞ	49
EKLER.....	50
EK 1. Hatay İl Haritası ve Araştırma Alanı.....	50
EK 2. Araştırma Anketi	51

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Toplam işletme sayısı ve örnekleme.....	12
Çizelge 4.1. Altınözü ilçesine ait bazı tarımsal göstergeler	14
Çizelge 4.2. Altınözü ilçesinin yıllara göre zeytin alanları ve ağaç varlığı	15
Çizelge 4.3. Altınözü ilçesinde yıllara göre zeytin üretimi.....	16
Çizelge 4.4. Altınözü ilçesinde yıllara göre zeytinyağı desteklemeleri	18
Çizelge 4.5. Altınözü İlçesi yıllara göre sertifikalı zeytin fidanı desteklemeleri.....	18
Çizelge 4.6. İşletmelerin arazi edinme durumu	19
Çizelge 4.7. Çiftçiliğe başlama durumu	19
Çizelge 4.8. Zeytinciliğe başlama durumu.....	20
Çizelge 4.9. İşletmecilerin yaşı	20
Çizelge 4.10. İşletmecilerin eğitim durumu	21
Çizelge 4.11. İşletmecilerin aile üye sayısı.....	22
Çizelge 4.12. İşletmelerin yıllık tarımsal geliri.....	22
Çizelge 4.13. İşletmecilerin tarımsal faaliyet ve zeytin üretimi tecrübe durumu	23
Çizelge 4.14. İşletmecilerin tarımsal kurs ve eğitimleri katılma durumu	23
Çizelge 4.15. İşletmecilerin zeytincilik eğitimine katılma durumu	24
Çizelge 4.16. İşletmecilerin tarım dışı çalışma durumu.....	24
Çizelge 4.17. İşletmelerde aile işgücünün kullanımı	25
Çizelge 4.18. İşletmelerde aile nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı	26
Çizelge 4.19. İşletmelerde aile işgücünün eğitim durumu	26
Çizelge 4.20. İşletmelerde aile işgücünün çalışma süreleri	27
Çizelge 4.21. İşletmelerde aile işgücünün yaptığı işler.....	27
Çizelge 4.22. Aile işgücünün işletme dışı tarım ve tarım dışı çalışma durumu.....	28
Çizelge 4.23. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu.....	30
Çizelge 4.24. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu.....	30
Çizelge 4.25. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu.....	31
Çizelge 4.26. İşletmelerin kayıt tutma durumu	31
Çizelge 4.27. İşletmelerin tarımsal örgütlere üye olma durumu.....	32
Çizelge 4.28. İşletmelerin bilgi becerilerini artırma durumu.....	33
Çizelge 4.29. Üreticilerin zeytincilik ile ilgili bilgilerini geliştirme araçları	34
Çizelge 4.30. İşletmelerin sorunlarının çözümü konusundaki başvuru durumu.....	34
Çizelge 4.31. İşletmelerin zeytincilik konularında bilgi edinme kaynaklarının dağılımı	35
Çizelge 4.32. İşletmelerin tarımsal desteklemelerden faydalanma durumu	36
Çizelge 4.33. Üreticilerin zeytinyağı desteklemesinden memnuniyet durumu.....	37
Çizelge 4.34. Üreticilerin mazot-gübre desteklemesi memnuniyet durumu.....	38
Çizelge 4.35. Zeytin desteklemelerinde üreticilerin karşılaştığı öncelikli sorunlar	39
Çizelge 4.36. Zeytin üreticilerinin aldıkları destekleri kullanım alanları	39
Çizelge 4.37. Zeytinde uygulanan destekleme miktarlarının yeterlilik durumu.....	40
Çizelge 4.38. Destekleme modelinin doğru olma durumu.....	41
Çizelge 4.39. Zeytinde desteklemelerin olmadığı durumunda üretimi sürdürme durumu	41
Çizelge 4.40. Zeytin desteklemelerinin zamanında ödenip ödenmeme durumu	42
Çizelge 4.41. Üreticilerin zeytin destekleme politikalarından memnuniyet durumu.....	42

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

SİMGELER

da	: Dekar
Ha	: Hektar

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EİB	: Erkek İşgücü Birimi
FADN	: Çiftlik Muhasebe Veri Ağına (Farm Accountancy Data Network)
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GSÜD	: Gayri Safi Üretim Değeri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Oleaceae familyasının, Olea cinsine ait olan zeytinin, tropik ve subtropik bölgelerde 20'den fazla türü vardır, ancak bunlardan sadece Olea europaea türünün bir alt türü olan Olea europaea sativa'nın meyveleri yenilebilmekte ve kültürü yapılmaktadır (Mendilcioğlu, 1990). Türkiye'de halen yetiştirilmekte olan 100'ün üzerinde zeytin çeşidi vardır. Türkiye gerek bol miktarda yabanileri gerekse kültür çeşitleri bakımından çok büyük bir zenginliğe sahiptir (Çavuşoğlu, 1980). Dünyanın en sağlıklı ve doğal bitkisel yağ kaynağı olan zeytinin tarihi, günümüzden 8,000 yıl öncesine dayanır. Tarihi gelişimi içinde birçok efsaneye kaynak olan zeytin, eski uygarlıkların yazıtları ve kutsal kitaplarda yer almıştır. Ayrıca, beyaz bir güvercinin Nuh'un gemisine tufan sonrası canlılık belirtisi olarak, ağzında zeytin dalı ile dönmesi nedeniyle zeytin yüzyıllardır 'Barış'ın Simgesi' olarak kabul edilir. Tüm ağaçların ilki olarak bilinen ve anavatanı Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesi olan zeytin, Hatay, K. Maraş ve Mardin şehirlerinden dünyaya yayılarak, yağışı bol, ılık bir kışa, kurak ve sıcak bir yaza, kısa ilkbahar ve uzunca bir sonbahara sahip iklimi olan Akdeniz havzasının yerli bitkisi haline gelmiştir. Diğer kıtalarda ise ancak Akdeniz iklimini andıran bölgelerde yetiştiriciliği yapılabilmektedir (Shobolul ve Mendilcioğlu, 1985; Mendilcioğlu, 1990; Canözer ve Özahçı, 1991).

Zeytin, Akdeniz havzasında sosyal, ekonomik ve çevresel olarak kilit bir üründür ve önemli bir kırsal istihdam kaynağıdır. Zeytinden elde edilen zeytinyağı gibi ürünler son yıllarda pek çok tüketiciyi kendine çekmiştir (Pleguezuelo ve ark., 2018). İnsanoğlu zeytinin faydalarını keşfettikçe zeytine verilen önem sürekli bir artış göstermiştir. Son yıllarda sağlıklı ve uzun yaşama bilinci, ülkelerin beslenme politikalarında belirleyici rol oynamaktadır. Akdeniz tarzı beslenmenin temel öğelerinden olan zeytin ve zeytinyağının benimsenmesi ile bu ürünlerin tüketimine olan ilginin artması, dünyada zeytin ve zeytinyağı üreten ülkelerde ise tüketim miktarının artmasına ya da yeni tüketici ülkelerin zeytin ve zeytinyağı pazarına katılmasına neden olmaktadır (Tunalıoğlu, 2009). Ekolojik olarak dünyanın belirli bölgelerinde ve az sayıda ülke tarafından yetiştirilebilen zeytin, üretildiği ülkelere önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Zeytin ve zeytinyağı, nüfusun beslenmesi, tarıma dayalı sanayi sektörünün hammadde ihtiyacının karşılanması, potansiyel yapısı ile ihracata yaptığı katkı ve istihdam sağlaması vb. nedenlerle

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesinde de önemli fonksiyonlar üstlenmektedir (Özışık ve Öztürk, 2011).

Zeytin ve zeytinyağı üretimi, zeytin bitkisinin iklim kısıtı nedeniyle daha çok Akdeniz ülkelerinde (İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Tunus, Suriye) yapılmaktadır. Toplam 47 ülkede, ortalama 20 milyon ton zeytin üretimi yapılmıştır (FAO, 2015). Dünya'da zeytin ve zeytinyağı talebine yönelik artış ile birlikte, ülkeler üretimlerini arttırma yoluna gitmişlerdir. Bu artışlarda Avrupa Birliğinin (AB) ve ülkelerin kendi destekleme politikalarının etkisi büyük olmuştur. Zeytin aynı zamanda hem AB hem de Türkiye açısından önemli bir ihraç ürünüdür (Özışık ve Öztürk, 2009). Türkiye'nin zeytin üretimi 2016/17 üretim döneminde toplam 1 milyon 730 bin ton olup bunun 420 bin tonu (%25) sofralık ve 1 milyon 300 bin tonu da (%75) yağlık zeytindir. Türkiye'nin son 5 yıldaki zeytinyağı üretim ortalaması ise yaklaşık 159 bin tondur. Hatay ilinin ise 2020 yılında yaklaşık 13,600 ton sofralık ve 53,000 ton yağlık olmak üzere toplam 66,600 ton zeytin üretimi var olup, Türkiye üretiminin %5.1'ini üretmektedir (TÜİK, 2021).

Tarımsal ürünlerin miktarı ve kalite özellikleri üzerindeki en önemli etkenler; üretimde kullanılan girdiler ve teknoloji düzeyidir. Ancak en gelişmiş ülkelerde bile teknoloji düzeyi, tarım sektörünün sahip olduğu özellikler ve karşı karşıya olduğu risklere karşı tam güvence sağlayamamakta olup bu durum sektörün desteklenmesini ve korunmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan, sektörde üretim sürecinin uzun, parasal geri dönüşüm hızının düşük, sermaye birikimi ve yatırımların yetersiz olması destekleme ve teşviklerin önemini artırmaktadır.

Tarım Sektörü, gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatında büyük bir öneme sahiptir. İnsan beslenmesi için gerekli olan gıda maddelerini ve sanayi için gerekli hammaddeleri üreten bu sektör, gerek kendi bünyesinde ve gerekse de diğer sektörlerde istihdam yaratmaktadır. Bu ve benzer faydalar sağlayan tarım sektörünün gelişmesi amacıyla tüm ülkeler kapsamlı tarım politikaları uygulamaktadır. Tarım politikaları içerisinde destekleme politikaları önemli bir yer tutmaktadır (Abay ve ark., 2005). Türkiye'de uzun yıllar tarım sektörü farklı politikalarla desteklenmiş, ancak değişen ulusal ve uluslararası koşullar, Türkiye'de de tarım sektöründe farklı politika yaklaşımlarını ve reformları gündeme getirmiştir. 2000'li yılların başlarına kadar uygulanmakta olan tarımsal destekleme politikaları; sağlanan desteklerin hedef kitleye

yeterince yansımaması, belirlenen amaçların gerçekleştirilememesi, kamu kaynaklarına getirdiği ağır mali yükü etkisini yitirmiş, kalkınmaya yönelik hedefleri engelleyen unsurlar olarak gündeme gelmiştir (Ören ve Binici, 2004). Tarım sektörünü ayakta tutmak, nüfusunu beslemek ve dünya piyasalarında rekabet etmek isteyen bir ülke, destekleme, koruma ve teşvik uygulamalarını sürdürmek zorundadır (Yorgun, 2006). Tarımsal desteklerin amaçları ve politika araçları ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte, tüm ülkelerin ekonomi politikaları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Tarımsal desteklemelerle tarım sektörünün öncelikli problemlerinin çözümüne katkıda bulunmanın, uygulanan politikaların etkinliğini artırmanın, sektörün bu politikalara uyumunu kolaylaştırmanın ancak tarımsal destekleme politikalarının, ekonomik ve sosyal etkinlik ile verimlilik koşullarını sağlayacak programlarla uygulanabileceği görülmüştür (Gül Yavuz ve ark., 2016).

Türkiye’de zeytinyağı ilk kez 1966 yılında destekleme alımı kapsamına alınan 24 tarımsal üründen biri olarak 1986 yılına kadar aralıksız olarak desteklenmiş, 1987-1990 yılları arasında ise destekleme kapsamından çıkarılmıştır. 1991 yılında yeniden destekleme kapsamına alınan zeytinyağı, 5 Nisan 1994 kararlarıyla birlikte tekrar destekleme kapsamı dışında bırakılmıştır. Zeytindeki destekleme uygulamaları zaman zaman yerini birlik alım fiyatlarına bırakmış, 1998 yılından itibaren de destekleme ödemeleri, prim ödemelerine dönüştürülmüştür. Prim ödemeleri ile Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve AB Ortak Tarım Politikalarına uyum sağlamak, ekonomiyi kayıt içine alarak vergi gelirlerini arttırmak, tarımsal kayıt ve envanter tutulmasını sağlamak, üretici ve sanayiciyi aynı zamanda koruyup, üretimi teşvik etmek ve sanayiye dünya fiyatlarında hammadde sağlamak amaçlanmıştır. Zeytinyağı üreticilerine, dönemsel olarak değişmekle birlikte “destekleme primi” adı altında doğrudan kg başına yapılan desteklerin tutarları belirlenirken, iç ve dış piyasa fiyatları, üretim maliyetleri, bütçe imkânları göz önünde bulundurulmuştur.

Türkiye’de tarımsal üretimin artırılmasına yönelik uygulamalar Tarım ve Orman Bakanlığı kanalıyla yürütülmektedir. Özellikle 2000’li yılların başından itibaren arz sıkıntısı çekilen ürünlerde artış sağlanması amacıyla sertifikalı tohumluk kullanımı, gübre ve mazot desteklemesinin yanında fark ödeme (prim ödeme) uygulaması da yürütülen tarımsal destekleme çalışmalarının önemli unsurlarını oluşturmuştur. Ancak bu uygulamaların Türkiye’de üreticinin tarımsal gelirine ne ölçüde yansıdığı ve tarımsal

üretimi ne yönde etkilediğinin belirlenmesine yönelik yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır (Semerci ve ark., 2012).

Türkiye’de TÜİK 2020 yılı verilerine göre 41 ilde 887,076 ha alanda 1,316,626 ton zeytin üretimi yapılmaktadır. Manisa, Aydın, Balıkesir, İzmir, Hatay ve Bursa ağırlıklı olarak zeytin üretiminin yapıldığı illerdir. Türkiye zeytin üretiminin %5.1’i Hatay ilinde üretilmektedir. Hatay ilinde 55,679 ha alanda 67,212 ton zeytin üretimi ağırlıklı olarak Altınözü, Yayladağı, Kırıkhan, Antakya, Hassa ve Samandağ ilçelerinde yapılmaktadır. Hatay ili zeytin üretiminin 13,166 ton ile %19.5’i Altınözü ilçesinde üretilmektedir. Altınözü ilçesi Hatay ilinde zeytin üretiminin yapıldığı en önemli ilçe merkezidir. Hatay Tarım ve Orman İl Müdürlüğü 2018 yılı verilerine göre Hatay ilinde ÇKS’ye kayıtlı 8,336 zeytin üretimi yapan işletme bulunmakta olup bu işletmelerin 3,632’si zeytinyağı desteklemesinden faydalanmıştır. Hatay ilinde desteklemeden faydalanan 3,632 zeytin üreticisinin 2,568’i (%70) Altınözü ilçesinde üretim yapmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından Fark Ödemesi Destekleri kapsamında zeytinyağına kg başına, Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği kapsamında zeytin bahçesi tesis edenlere dekar başına ve Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği kapsamında dekar başına olmak üzere direkt zeytine destekleme uygulaması yapılmaktadır. Bu kapsamda Altınözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünden elde edilen verilerde Altınözü zeytin üreticilerinin Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteğinden faydalanmadığı, Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği ile zeytin bahçesi tesis desteklemesinden 2016 yılına kadar faydalandıkları, bu yıldan sonra destekleme uygulamasının devam etmesine rağmen faydalanan üretici olmadığı ve Fark Ödemesi Destekleri kapsamında zeytinyağı desteklemesinden halen üreticilerin faydalandığı belirlenmiştir. Altınözü ilçesinde 2018 yılında 2,568 üreticiye toplam 7,646,073.34 TL zeytinyağı destekleme ödemesi yapılmıştır.

Bu çalışma ile Altınözü İlçesindeki zeytin üreticilerinin desteklemeye olan eğilimlerinin belirlenmesi, üreticilerin desteklemelere ulaşmada karşılaştıkları sorunların tespiti, destekleme politikaları hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulması, zeytin için yapılan destekleme faaliyetlerinin etkinliği, destekleme araçlarının yeterliliğinin araştırılması ve yürütülecek destekleme politikalarına yol göstermesi amaçlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Fleskens (2007), Akdeniz bölgesinde eğimli arazilerdeki zeytin yetiştiriciliğinde toprak koruma senaryoları konulu çalışmada, doğal kaynakları koruma ve toprak erozyonunu önleme amacıyla çevresel ve sosyal entegrasyonun sağlanması senaryoları üzerinde durulmuştur. Çalışmada eğimli arazilerdeki zeytinliklerde aşındırıcı yağış düzenleri, aşınabilir topraklar ve yetersiz zemin örtüsü nedeniyle zeytin üretim alanlarında erozyon riski yüksekliği İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Tunus'ta incelenmiştir. Çalışmada toprak erozyonu, düşük biyolojik çeşitlilik, orman yangını riski ve aşırı su kullanımına yönelik doğal kaynak yönetimi seçenekleri araştırılmıştır. Araştırmada AB'nin zeytin ve zeytinyağı politikasının son reformu ile geleneksel zeytinciliğin terk edilme riskiyle karşı karşıya olduğu ve terk edilmeyi önlemek için bazı özel ve kamu müdahaleleri önerilmektedir.

Erdal ve ark. (2008), tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'de tarımsal desteklemeler kapsamında prim ödemelerinin pamuk, ayçiçeği, soya, kanola, mısır ve aspir ürünleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma 1980-2006 dönemini kapsamaktadır ve farklı yıllarda prim ödenmesine başlanan bu ürünlerin üretim alanı, fiyatları ve destekleme prim ödemeleri arasındaki ilişkiyi test etmek için Granger nedensellik testi kullanılmıştır. Test sonuçlarına göre, pamuk, ayçiçeği ve soya ürünlerinde üretim alanları ve prim ödemeleri arasında nedensellik ilişkisi bulunamazken, kanola üretim alanı ve prim ödemesi arasında tek yönlü, mısır üretim alanı ve prim ödemesi arasında ise çift yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer taraftan ayçiçeği, soya, kanola ve aspir üretim alanları ve ürün fiyatları arasında, ürün fiyatlarından üretim alanlarına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bu ürünlerin üretim alanlarının artmasında çiftçinin eline geçen fiyatların önemli düzeyde etkisinin olduğu söylenebilir. Son olarak soya ve kanola ürünlerinde prim ödemeleri ve ürün fiyatları arasında çift yönlü, ayçiçeği ürününde prim ödemesi ve fiyatı arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bu ürünlere yapılan prim ödemelerinin üreticileri piyasa fiyatlarına karşı korumada etkili olduğu tespit edilmiştir.

Marangon ve ark., (2008), çalışmada birincil amaç olarak zeytin ağaçlarından elde edilen gelirin yerel halkın refahını katkısı değerlendirilmiştir. İkincil amaçta ise zeytin yetiştiriciliğinin çok işlevli sosyal rolünün altını çizmektedir. Zeytin tarımı kırsal alanlarda potansiyel olarak birçok olumlu sosyal etkiye sahiptir. Zeytin yetiştiriciliğinin

çok işlevli rolünün AB’de iyi bilinmekte olduğu ancak zeytin üretim sektörünün yapısal zorlukları nedeniyle hala çiftçiler lehine kurumsal müdahaleye ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Özellikle İtalya ve Slovenya arasındaki bir tepe bölgesindeki zeytin ağaçlarına odaklanarak, kırsal peyzajın ekonomik değerini tahmin etmek için bir anket çalışması yürütülmüştür. Belirli kırsal peyzaj özellikleri için vatandaşların Ödeme İsteklerini (WTP) değerlendirmek için Koşullu Değerleme Yöntemini (CVM) uygulanmıştır. Makale, zeytin üretimini değerlendirme sorularında elde edilen olumlu sonuçlar hakkında bazı sonuçlarla sona ermektedir.

Öztürk ve ark. (2009), tarafından Türkiye’de zeytinyağı üretimine genel bakış konulu çalışmada, zeytinyağı üretiminin en çoktan en aza doğru sırasıyla İspanya, İtalya, Yunanistan, Tunus, Türkiye, Suriye, Fas ve Portekiz gibi Akdeniz’i çevreleyen ülkelerde toplandığı, zeytin bitkisinin dünya üzerindeki beş kıtada, Kuzey ve Güney yarım kürede özellikle Akdeniz iklimine sahip 30-45 derece enlemler arasında yayılmış olduğu belirtilmektedir. Çalışmada Akdeniz bölgesindeki bu sekiz ülkenin dünya zeytinyağı üretiminin %90’dan fazlasını tek başına sağlamakta olduğu, Türkiye’nin ise 2004-2008 yılları arasında yıllık zeytinyağı üretim ortalamasının 145,000 ton olduğu ve Türkiye’nin bu üretim miktarı ile dünyanın altıncı büyük üreticisi olduğu belirtilmiştir. Sağlıklı beslenme ve doğal gıda tüketimine yönelim sonucunda dünyanın farklı ülkeleri arasında son 10 yıldan beri zeytinyağına yüksek bir talep bulunduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, dünyadaki yüksek yaşam standartları ve artan gelir düzeylerinin zeytinyağı tüketiminde yeni pazarların oluşmasına yol açtığı ifade edilmiştir.

Abel, (2009), tarafından Yeni Zelanda’nın zeytincilik sektöründe son yıllarda yaşanan gelişmelerin incelendiği bir çalışmada, yalnızca nicelik olarak değil, daha da önemlisi nitelik açısından da ilerlemeler kaydedildiği ortaya konulmuştur. Bulgulara göre, zeytin yetiştiricilerinin geçirdiği gelişim aşamasının yanı sıra, zeytin yetiştiricilerinin mevcut uygulamalarının daha da gelişmesini sınırlayan pazarlama sorunları da dâhil olmak üzere çeşitli zorlukları olduğu gösterilmektedir. Sonuçlar, özellikle Yeni Zelanda’da zeytinyağı üretiminin gelecekteki potansiyel artışı göz önüne alınarak zeytinyağı ürünlerinin hem yerel hem de uluslararası düzeyde pazarlanması konusunda güçlendirme çabalarına ihtiyaç olduğu ortaya konulmuştur.

Semerci ve ark. (2012), tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye’nin önemli yağ bitkilerinden olan ayçiçeğinde, tarımsal destekleme sisteminde uygulanan fark ödemesi

incelenmiştir. Araştırmada, Trakya'daki tarım işletmelerinde alan bazlı destekler ile fark ödeme desteğinin üretici gelirine yansımaları incelenmiştir. Yapılan çalışmada; ayçiçeği alım fiyatı ile ekim alanı ve üretim miktarı arasında bir ilişki bulunmadığı, ayçiçeğinde uygulanan fark desteklerinin de ekim alanları ve üretim miktarı üzerinde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada, üreticilerin ayçiçeği fark ödeme destek birim fiyatı ve piyasada oluşan alım fiyatı konusundaki memnuniyetsizliğin önemli boyutlarda olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, fark ödeme desteği ve alan bazlı desteklerin ayçiçeği GSÜD'de %36, brüt gelirinde ise %101 oranında artış sağladığı saptanmıştır. Üretici refahında sağlanan bu gelişmenin daha stabil hale getirilebilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi, birim alandan elde edilen ayçiçeği gelirinin münavebeye girdiği buğday gelirine eş düzeyde tutulmasıyla mümkündür. Bu nedenle araştırmada, ayçiçeği alım fiyatının (fark destek birim fiyatı ve Trakya Birlik alım fiyatı) belirlenmesinde, eşik olarak 2.5 düzeyindeki ayçiçeği/buğday paritesinin dikkate alınması önerilmiştir. Belirtilen eşik düzeyi korunduğu takdirde, bölge üreticisinin ayçiçeğine yönelmesi konusunda olası bir ivme kazanmasının mümkün olacağı belirtilmektedir.

Galluzzo, (2014) İtalya'da Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (FADN - Farm Accountancy Data Network) veri seti kullanılarak organik şarap ve zeytin işletmelerinde verimlilik analizi konulu çalışmada, son yıllarda İtalya'da, ürünlerin doğrudan ticarileştirilmesi yoluyla üreticilerin gelirini artırmada olumlu sonuçlar alınmasıyla birlikte organik çiftliklerde bir büyüme olduğu belirtilmektedir. Çalışmada FADN ait organik ve geleneksel çiftliklerin bir veri seti ile nicel bir araştırma modeli kullanmıştır. Organik çiftliklerde, arazi sermayesi ve işgücünün ekonomik ve tahsis verimliliği düzeyini iyileştirmede iki önemli değişken olabileceği, geleneksel çiftliklerde daha düşük bir verimlilik seviyesinin altını çizmiştir.

Salvatore ve ark., (2015), İtalya'nın Sicilya bölgesinde yaptıkları çalışmalarında, zeytin yetiştiriciliği peyzajın korunmasına ek olarak, çevrenin ve tarımsal ekosistemin korunmasına benzersiz bir katkı sağladığını belirtmektedirler. Dağlık ve tepelik alanlarda zeytin yetiştiriciliğinin, yapısal sınırlamalar nedeniyle ciddi şekilde kısıtlanmakta olduğunu, bu karşın kırsal turizmin zeytincilik faaliyetlerinin rekabet gücünü artırmak için potansiyel bir strateji olabileceğini belirtmektedirler. Peyzaj, turizm ve zeytin

yetiştiriciliği arasındaki ilişkinin analiziyle özellikle, üretim maliyetlerini azaltma ve pazar konumlandırma stratejileriyle işletmelerin geliştirilebileceğini ortaya koymuşlardır.

Ergün ve ark. (2016), tarafından Edremit ilçesindeki zeytin üreticilerinin destekleme politikaları hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulduğu çalışmada zeytin için yapılan destekleme faaliyetlerinin etkinliği ve destekleme araçlarının yeterliliği araştırılmıştır. Araştırma alanı olarak Edremit ilçesinde bulunan 24 köy içerisinde Çamcı Köyü seçilmiştir. Araştırmada, İlçe Tarım Müdürlüğüne kayıtlı, 2014 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) listesindeki Çamcı köyüne ait devlet desteklemelerinden yararlanan 60 zeytin üreticisinden oransal örnek hacmi formülüne göre belirlenen 31 çiftçiyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Zeytin üreticilerinin %35.5'inin 8-20 da, %29'unun 22-38 da ve %35.5'inin ise 40-80 da zeytin arazisine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu üreticilerin mevcut zeytin arazi varlıklarının aynı zamanda toplam arazi varlıkları olması köyde temel geçim kaynağının zeytincilik olduğunu göstermiştir. Üreticilerin büyük bir çoğunluğu desteklemelerle ilgili sorunlarının olmadığını belirtirlerken bir kısmı en önemli sorunlar arasında desteklerin zamanında ödenmemesi, ödemelerinin yetersizliği ve İlçe Tarım Müdürlükleri tarafından periyodik olarak eğitim verilmemesi olduğunu vurgulamıştır.

Özalp ve ark. (2016), tarafından yürütülen bu çalışma Türkiye'nin dördüncü önemli zeytin üreticisi olan Manisa ilinin Soma ilçesinde, zeytincilik faaliyetiyle uğraşan tarım işletmelerinin yıllık yağlık zeytin üretimi, maliyet ve kârlılık analizini gerçekleştirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; zeytin üretiminde dekara değişken masraflar 752.01 TL, dekara sabit masraflar 394.26 TL, dekara toplam üretim masrafları ise 1146.27 TL olarak hesaplanmıştır. İncelenen işletmelerde birim alana 909.43 TL brüt kâr. 515.16 TL net kâr elde edilmektedir. Zeytin kg üretim maliyeti 1.44 TL, kg ortalama zeytin fiyatı 2.09 TL olarak bulunmuştur. Bulgular, araştırma alanında yağlık zeytin üretiminin kârlılığının yüksek olduğunu göstermiştir. Yağlık zeytin hasadında, emek ikamesine dayalı alternatif yöntemler geliştirilmesi sayesinde, masraflarda önemli bir tasarruf sağlanarak, kârlılığın artırılabilmesinin mümkün olduğu belirlenmiştir.

Carmona-Torres ve ark, (2016) tarafından İspanya'nın Endülüs bölgesindeki zeytin üreticileri ile yapılan bir çalışmada, sürdürülebilir üretim sisteminin sağlanabilmesi için politika önerileri ortaya konulmuştur. Üretici, üniversite, kamu eğitim ve araştırma merkezleri ile tarım danışmanları arasında daha sıkı ilişkiler kurulması gerektiği

önerilmektedir. Genel olarak sonuçlar, toprak örtüsü, organik gübreleme, gübreleme öncesi toprak veya yaprak analizi, sulama suyunun kalitesinin analizi, gübreleme, uzman tavsiyesine göre sulamanın zamanlaması ve düşük yoğunluklu budama gibi tekniklerin desteklenmesi gerektiğini göstermiştir. Ayrıca, tarım teknikleri arasındaki sinerji nedeniyle bu tekniklerin bir bütün olarak ve politika şeklinde hedeflenmesi önerilmiştir.

Demirtaş (2017), zeytin üreticilerinin tarımsal yayım faaliyetlerine katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlayan çalışmada, davranışsal niyetin analizinde Planlı Davranış Teorisi kullanılmıştır. Araştırmada, Akdeniz Bölgesindeki en büyük zeytin yetiştiriciliğinin yapıldığı Hatay ilindeki 175 üretici seçilmiştir. Üreticilerin yayım çalışmalarına katılma davranışı konusundaki niyetleri modelde ele alınmıştır. Ayrıca, üreticilerin kişisel özellikleri ile davranışsal niyetleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Regresyon analizi sonuçlarına göre yayım çalışmalarına katılma niyeti üzerinde etkili olan en önemli değişken üreticilerin tutumu olduğu belirlenmiştir. Modeldeki değişkenler yayım çalışmalarına katılma niyetindeki varyansın %51'ini açıklamıştır. Üreticilerin kişisel özelliklerinden yaş ve eğitim seviyesi, deneyim süresi, yayım bilgisi ve zeytin bahçesi genişlikleri arasındaki farklılıklar önemli bulunmuştur. Üreticilerin tarımsal yayım çalışmalarına daha fazla katılmasında faydalılık ve uygunluk en çok dikkat edilmesi gereken konular olarak belirlenmiştir.

Yüceer ve ark. (2020), Türkiye’de 2000 yılından günümüze kadar olan tarımsal destekleme politikalarında yaşanan değişimler ve gelişmeler incelenmiştir. Çalışmanın ana materyalini ikincil kaynaklardan elde edilen veriler oluşturmuştur. Değerlendirilen bulgulara göre; 2019 yılında Türkiye’nin tarımdan elde edilen gayri safi üretim değerinin yaklaşık %13’ü uygulanan tarım politikaları sonucunda oluşmaktadır. Bu değer AB ve OECD ortalamalarının altında iken; ABD’nin üzerinde seyretmektedir. Türk tarım sektörü; uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen politikalar sonucunda olumsuz olarak en fazla etkilenen sektörlerden biridir. Türkiye’nin olumsuz etkilenmemesi yönünde etkili olacak tedbirler alınması ve mevcut durumun ülkenin kendi iç dinamikleri özelinde değerlendirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sağdıç ve ark. (2021), tarım sektörü birçok ekonomi için önemini hala koruyan, yalnızca toprağın işlenmesini değil, hayvancılığı, ormancılığı ve balıkçılığı da kapsayan bir iktisadi faaliyet alanını oluşturmaktadır. Özellikle gelişmekte olan birçok ülkede tarım sektörü hem önemli bir ekonomik alan hem de önemli bir istihdam alanı oluşturmaktadır.

Tarım sektörünün modernleşmesi ve beraberinde gelişmesiyle birlikte kırsal kalkınma, ekonomik büyüme vb. gibi temel ekonomik değişkenler de olumlu olarak etkilenmektedir. Bu ve bunun gibi birçok nedenden dolayı Türkiye’deki tarım sektörüne yönelik birçok araştırma yapılmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Türkiye’de 2006Q1-2019Q4 yılları arasında çeyrek dönemlik veriler kullanarak merkezi yönetim bütçesinden verilen tarımsal destek ödemeleri ile tarımsal üretim düzeyi arasındaki nedensellik ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Nedensellik ilişkisi Hacker ve Hatemi-J Bootstrap Nedensellik Testi (2006) ve Hatemi-J (2012) Asimetrik Nedensellik Testi ile tespit edilmiştir. Nedensellik analizinden önce gerçekleştirilen eşbütünleşme analizi sonuçları, Türkiye’de tarımsal destek ödemeleri ve tarımsal üretim düzeyi arasında uzun dönemli ilişki olduğunu göstermektedir. Hacker ve Hatemi-J Bootstrap Nedensellik Testi (2006) sonucuna göre tarımsal destek ödemelerinden tarımsal üretim düzeyine doğru tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Hatemi-J (2012) Asimetrik Nedensellik Testi sonuçları ise tarımsal destek ödemelerindeki pozitif ve negatif şoklar ile tarımsal üretim düzeyindeki negatif şoklar arasında nedensellik ilişkisi olduğunu göstermiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de tarım sektörüne verilen destek ödemelerinin tarımsal üretim düzeyinde uzun dönemde etkili olduğu görülmektedir. Özellikle tarımsal destek ödemelerindeki pozitif ve negatif şokların tarımsal üretim düzeyindeki negatif şoklarla nedensellik ilişkisi içerisinde olması, bu sektördeki azalma nedenlerini belirleyerek politika üretme zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini Hatay ili Altınözü ilçesinde zeytin desteklemelerinden faydalanan ve Tabakalı Örneklem Yöntemi ile belirlenen zeytin üreticilerinden yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Altınözü ilçesindeki zeytin üreticilerine ait destekleme verilerine Hatay ili Tarım ve Orman Müdürlüğü Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü ile Altınözü Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğünden elde edilmiştir. Tarım işletmesi bazında desteğe tabi zeytinlik alanların belirlenmesinde 2018 yılı Aralık ayında kesinleşen verilerle hesaplama yapılmıştır. Buna göre 2,568 işletmenin desteklemelerden yararlandığı ilgili birimlerin tutmuş olduğu 2018 yılı zeytinyağı destekleme icmal listelerinden belirlenmiştir. Araştırmanın anket uygulaması ise 2019 yılı Ocak-Şubat döneminde tamamlanmıştır. Araştırmanın ikincil verileri ise zeytin, zeytinyağı ile ilgili olarak Hatay Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Altınözü Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü, TUIK kayıtlarından ve diğer araştırmacılar tarafından yapılmış olan araştırma projeleri, tez, makale, derleme ve seminerlerden oluşmaktadır.

3.2. Yöntem

Yerleşim yerlerinde ve işletmelerde zeytinyağı desteklemesine ait desteğe tabi zeytinlik alanlarının normal dağılıma uymaması nedeniyle araştırmada tabakalı örneklem yöntemlerinden Neyman Yöntemi'nin kullanılması uygun bulunmuştur (Çiçek ve Erkan, 1996). Neyman Yöntemi, her tabakanın ortalaması ve varyansının ağırlıkları dikkate alınarak, tabakaların tamamı için tek bir örnek hacminin belirlenmesi esasına dayanmaktadır. Araştırmada kullanılan Neyman Yöntemi'ne ait eşitlik aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir (Yamane, 1967).

$$n = \frac{\sum (N_h S_h)^2}{N^2 D^2 + \sum N_h (S_h)^2} \quad (3.1)$$

Burada;

n: örnek hacmi,

N_h : h'inci tabakadaki birim sayısı (frekans),

S_h : h'inci tabakanın standart sapması,

N: toplam birim sayısı,

D: d/z,

d: ortalamadan belirli bir orandaki (%1-%5-%10) sapma,

z: t- dağılım çizelgesinde (N-1) serbestlik derecesi ve belirli bir güven sınırına (%90-%95-%99 gibi) ait “t değeri” ifade etmektedir.

Araştırmanın ana kitlesini Altınözü ilçesinde 2018 yılında zeytin desteklemelerinden faydalanan 2,568 işletme oluşturmaktadır. Neyman Yöntemi'ne ait formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda örnek hacminin belirlenmesinde, çeşitli alternatif tabakalar oluşturularak incelemeler yapılmış ve 3 tabaka üzerinde çalışılması uygun görülmüştür. Bu tabakaların sınırlarına göre %95 güven aralığı ve ortalamadan %10 sapma ile örnek hacminin 55 olduğu belirlenmiştir. Belirlenen örnek hacminin “Neyman Yöntemi” ile tabakalara dağıtımı yapılmış ve belirlenen tabaka genişliklerine göre anket uygulaması gereken işletme sayısı ve işletme genişliklerine göre dağılımı Çizelge 3.1’de gösterilmiştir. Araştırmada anketlerin uygulanmasında Altınözü ilçesinde bulunan 48 mahalleden Gayeli Örneklem Yöntemi ile Altınkaya, Babatorun, Çetenli, Günvuran, Kamberli, Keskincik, Kılıçtutan, Mayadalı, Oymaklı, Sarıbük, Seferli, Sivrikavak, Tokdemir, Toprakhisar, Yarseli ve Yolağzı olmak üzere 16 mahalle seçilmiştir.

Çizelge 3.1. Toplam işletme sayısı ve örneklem

İşletme genişliği (da)	Toplam işletme	Örnek sayısı	Oran (%)
<20 da	934	20	36.4
21-60 da	893	19	34.5
>61	741	16	29.1
Toplam	2,568	55	100.0

Elde edilen anket verileri MS Excel programına aktararak analize hazır hale getirilmiştir. Verilerin istatistik analizinde SPSS programı kullanılmıştır. İşletme gruplarının karşılaştırılmasında One Way Anova ve tanımlayıcı istatistikler

kullanılmıştır. Ayrıca veriler çapraz tablolama ile karşılaştırılarak yüzde hesaplamalarla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Ayrıca aile çeşitli yaş ve cinsiyet gruplarına giren bireylerden oluşur. Bunların bedensel yapıları ve iş becerileri farklıdır. Toplamı hesaplayabilmek için bunların ortak birime dönüştürülmesi gerekir. Bu birime erkek işgücü birimi adı verilir. Ailedeki 7-14 yaş grubundaki erkek ve kız çocuklar için 0,5; 15 – 49 yaş grubundaki erkekler için 1, kadınlar için 0,75; 50 – 65 yaş grubundaki erkek ve kadın yaşlılar için 0,50 katsayıları kullanılarak erkek işgücü birimine çevrilir. 0-6 yaş grubu ve 65 yaşın üzerindeki nüfus, işgücü hesabında dikkate alınmaz. Anketlerde aile işgücü ile ilgili elde edilen cinsiyet ve yaş verileri ile Erkek işgücü birimi katsayıları kullanılarak hesaplanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Altınözü İlçesi Bilgileri

Altınözü Hatay ilinin güneyinde Antakya'ya 22 km mesafededir. Altınözü İlçesinin doğusunda ve güneyinde Suriye devleti, kuzeyinde ve batısında Antakya, güney batısında Yayladağı ilçesi sınır teşkil etmektedir. Suriye ile Altınözü'nün sınır uzunluğu 75 km olup, bunun 50 km'sini Asi Nehri oluşturmaktadır (Şekil 4.1). 325 m. rakıma sahip Altınözü'nün 357 km² yüzölçümü bulunmaktadır. TÜİK verilerine göre 2020 yılında nüfusu 60,589 olan Altınöz'ünde nüfusun %90'ı tarımsal faaliyetlerle, %10'u ise küçük çaptaki el sanatları ve ticaretle uğraşmaktadır. İlçe halkının belli başlı gelir kaynağı zeytin, buğday ve tütün tarımına dayanmaktadır. Nüfusun yoğun olarak yaşadığı kırsal kesimde gelir seviyesi düşük olduğundan halkın büyük bölümü Çukurova ve Amik ovalarına mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya gitmekte olup, bir kısmı da yurt dışında çalışmaktadır (Anonim, 2020).

Altınözü ilçesinin 48 adet mahallesi bulunmaktadır. Toplam tarım arazisi 34,313 ha olup, bunun %57.2'si 19,643 ha zeytinlik, %38.8'i 13,314 ha tarla alanı, %2.8'i 955 ha sebze, %0.8'i 264 ha meyve ve %0.4'ü 137 ha mera alanıdır. 34,313 ha tarımsal alanın 2,680 hektarı Yarseli Baraj Gölünden, Asi Nehrinden, Yarseli Barajını besleyen Kuseyri Çayından sulanmakta olup, geriye kalan 31,633 ha alanda kuru tarım yapılmaktadır. Ayrıca ilçede 13,000 büyükbaş, 11,000 küçükbaş, 3,750 kanatlı hayvan ve 800 adet kovan varlığı bulunmaktadır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Altınözü ilçesine ait bazı tarımsal göstergeler

Göstergeler	Değerler
Mahalle Sayısı (adet)	48
Tarım Arazisi Toplam (ha)	34,313
Tarla Alanı (ha)	13,314
Meyve Alanı (ha)	264
Sebze Alanı (ha)	955
Mera Alanı (ha)	137
Zeytinlik Alan (ha)	19,643
Sulu Tarım Arazisi (ha)	2,680
Kuru Tarım Arazisi (ha)	31,633
Büyükbaş Hayvan varlığı (adet)	13,000
Küçükbaş Hayvan varlığı (adet)	11,000
Kanatlı Hayvan varlığı (adet)	3,750
Kovan varlığı (adet)	800

Kaynak: Anonim, 2021.

TÜİK verilerine göre Altınözü ilçesinin 2004-2020 yılları arası zeytincilik verileri incelendiğinde yağlık zeytin üretim alanının 2020 yılı itibariyle 170,798 da olduğu 2004 yılına göre %15'lik bir artış gerçekleştiği, 2011 yılına kadar yağlık zeytin alanlarının daraldığı veya sabit kaldığı buna karşılık 2012 yılından itibaren artmaya başladığı gözlenmiştir. Sofralık zeytin üretim alanının 2020 yılı itibariyle 20,845 da olduğu, 2004 yılından itibaren artış eğiliminde olduğu gözlenmiştir. 2004 yılında 2,123,500 adet olan yağlık zeytin ağaç sayısının 2020 yılında 2.25 kat artarak 4,782,483'e kadar yükseldiği, 2004 yılında 354,000 olan sofralık ağaç sayısının ise 2020 yılı itibariyle 485,050 adet olduğu tespit edilmiştir. 2020 yılı itibariyle Altınözü ilçesinin toplam 5,267,533 adet zeytin ağacı varlığı bulunmaktadır. 2020 yılı itibariyle Altınözü İlçesinde mevcut olan zeytinlik alanı Hatay ili zeytinlik alanının %34.42'sine, ağaç varlığının ise %32.05'ine denk gelmektedir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Altınözü ilçesinin yıllara göre zeytin alanları ve ağaç varlığı

Yıllar	Zeytinlik Alanı (da)			Hatay'a oranı	Ağaç sayısı (adet) *			Hatay'a oranı
	Yağlık	Sofralık	Toplam		Yağlık	Sofralık	Toplam	
2004	148,430	17,700	166,130	39.33	2,123,500	354,000	2,477,500	33.24
2005	148,430	17,700	166,130	37.08	2,123,500	354,000	2,477,500	29.81
2006	138,090	17,700	155,790	34.16	2,157,500	354,000	2,511,500	22.99
2007	138,090	17,700	155,790	33.64	3,001,500	400,000	3,401,500	26.55
2008	138,090	17,700	155,790	33.16	3,151,500	440,000	3,591,500	26.29
2009	138,090	17,700	155,790	32.33	3,090,500	400,000	3,490,500	24.72
2010	138,000	18,000	156,000	31.86	3,223,000	400,000	3,623,000	24.79
2011	138,090	18,000	156,090	31.65	3,223,000	400,000	3,623,000	25.49
2012	138,161	18,404	156,565	31.62	3,201,356	383,598	3,584,954	25.72
2013	139,359	18,552	157,911	30.73	3,226,400	411,310	3,637,710	25.19
2014	147,796	19,684	167,480	32.39	4,165,740	412,590	4,578,330	30.31
2015	147,790	19,684	167,474	32.46	4,165,740	412,590	4,578,330	30.76
2016	148,790	19,684	168,474	32.5	4,292,440	412,590	4,705,030	31.38
2017	148,527	19,385	167,912	32.94	4,265,352	392,703	4,658,055	30.63
2018	148,882	19,969	168,851	31.4	4,700,877	435,661	5,136,538	32.54
2019	148,882	20,121	169,003	30.28	4,716,483	430,055	5,146,538	31.63
2020	170,798	20,845	191,643	34.42	4,782,483	485,050	5,267,533	32.05

* Meyve veren ve vermeyen ağaç sayılarının toplamıdır.

Kaynak: TÜİK, 2021.

TÜİK verilerine göre 2004 yılından 2020 yılına kadar zeytin alanları %15 artarken ağaç sayısı ise 2 kattan fazla artış göstermiştir (Çizelge 4.2).

2004 ile 2020 yılları arasında elde edilen verimler incelendiğinde yağlık zeytinlerde ortalama 13.7 kg/ağaç, sofralık zeytinlerde ise ortalama 12.5 kg/ağaç şeklinde dane verimi elde edildiği görülmektedir. 2020 yılında meydana gelen aşırı kuraklık nedeniyle ortalamanın çok altında verim alındığı belirlenmiştir. 2004–2020 yılları arasında yağlık zeytinlerde ortalama 33,000 ton, sofralık zeytinlerde 4,200 ton dane zeytin elde edilmekte iken 2020 yılında verimin düşük olması nedeniyle 11,717 ton yağlık, 1,449 ton ise sofralık zeytin elde edilmiştir. 2004 ile 2020 yılı arasında en yüksek dane veriminin 55,051 ton ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. Altınözü İlçesinde üretilen zeytin miktarının Hatay iline oranı 2004 yılında %32.26 iken son yıllarda meydana gelen kuraklıklar nedeniyle 2020 yılında %19.59'a düşmüştür (Çizelge 4.3).

Elde edilen dane zeytinler ilçede bulunan 40 adet zeytinyağı prese fabrikalarında işlenmektedir. Bunun yanında ilçede 1 adet zeytin dolum tesisi ve 1 adet zeytin salamura tesisi bulunmaktadır. Altınözü'nde her yıl yaklaşık 11,000 ton zeytinyağı üretilmektedir.

Çizelge 4.3. Altınözü ilçesinde yıllara göre zeytin üretimi

Yıllar	Verim (kg/ağaç)		Üretim (ton)			Hatay'a oran
	Yağlık	Sofralık	Yağlık	Sofralık	Toplam	
2004	17	20	35,550	4,280	39,830	32.26
2005	20	20	41,550	4,280	45,830	40.28
2006	20	20	41,550	7,080	48,630	32.45
2007	13	16	29,510	5,735	35,245	28.98
2008	13	14	28,406	5,400	33,806	27.43
2009	11	11	24,752	3,888	28,640	22.64
2010	12	15	25,708	5,570	31,278	23.28
2011	20	20	44,120	7,400	51,520	28.38
2012	18	18	39,552	6,251	45,803	25.62
2013	16	10	35,097	3,950	39,047	24.65
2014	6	10	16,855	3,782	20,637	15.68
2015	17	13	49,932	5,119	55,051	30.98
2016	11	9	33,585	3,266	36,851	27.12
2017	16	5	49,537	1,622	51,159	34.76
2018	9	2	29,239	725	29,964	32.93
2019	10	6	31,767	2,400	34,167	25.09
2020	4	4	11,717	1,449	13,166	19.59

Kaynak: TÜİK, 2021.

Altınözü ilçesinde zeytinciliğe yapılan desteklemeler incelendiğinde; ilçede zeytin üretimi yapan üreticilerin Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği ile zeytin bahçesi tesisi desteğinden ve Fark Ödemesi Destekleri kapsamında zeytinyağı desteklemesinden faydalandığı belirlenmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından uygulamaya devam eden Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği ile

zeytin bahçesi tesisi desteğinden 2016 yılından sonra desteklemeden faydalanan üretici bulunmamakla birlikte, Fark Ödemesi Destekleri kapsamında zeytinyağı desteklemesinden üreticilerin faydalanmaya devam ettikleri anlaşılmaktadır.

Altınözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Hatay İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğünden elde edilen zeytinyağı desteklemesi kesin icmalleri yıllar itibariyle Çizelge 4.4'te verilmiştir. Çizelgeye göre 2005 yılında 2,618 üretici desteklemeden faydalanırken, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında desteklemeden faydalanan üretici sayısında yaklaşık %50 düşüş yaşanmıştır. 2009 yılından itibaren desteklemeden faydalanan üretici sayısı artmaya başlamış ve 2018 yılında 2,568 üretici desteklemeden faydalanmıştır. Kg Başına Ödenen Destek Miktarı artınca desteklemeden faydalanan üretici sayısının da arttığı, azalınca desteklemeden faydalanan üretici sayısının da azaldığı görülmüştür. 2005 yılında 1,295,709.59 TL destekleme ödemesi yapılırken, 2006 yılında Kg Başına Ödenen Destek Miktarı (kg/TL) 0.25 TL'den 0.10 TL'ye düşürülünce ödenen destekleme miktarı %75 düşerek 331,675.14 TL olmuştur. 2018 yılında zeytinyağına kg başına 0.80 TL destekleme ödemesi yapılmış olup, ilçede toplam 7,646,073.34 TL. zeytinyağı destekleme ödemesi yapılmıştır. 2005 yılı baz alınarak hesaplanmış reel destekleme miktarları incelendiğinde; Altınözü ilçesinde ödenen reel destekleme miktarı 2018 yılında 2005 yılına göre %184'lük artış göstermiştir. Kg Başına Ödenen Destek Miktarı (Kg/TL) ile üretim miktarları ve destekleme miktarı ile üretim miktarları arasında yapılan analizlerde anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Kg Başına Ödenen Destek Miktarının üretime olumlu veya olumsuz etkisi bulunmamaktadır. Zeytinin çok yıllık bir bitki olması nedeniyle yeni kurulan zeytinliklerin üretime katılması 8-10 yıllık bir süre alacağından, bu tür desteklemelerin etkisini tek yıllık bitkilerdeki gibi kısa sürede görmek mümkün değildir.

Çizelge 4.4. Altınözü ilçesinde yıllara göre zeytinyağı desteklemeleri

Ödeme yılı	Üretici sayısı	Desteğe tabi alan (da)	Desteklenen zeytinyağı miktarı (kg)	Destekleme miktarı (TL.)	Reel Destekleme miktarı (TL.)*	Kg başına ödenen destek miktarı (kg/TL)
2005	2618	61,580.233	5,182,838,300	1,295,709.59	1,295,709.59	0.25
2006	1.660	41,170.261	3,316,751,306	331,675.14	829,187.83	0.10
2007	1.181	47,138.927	4,406,448,125	484,709.34	1,101,612.03	0.11
2008	1.196	34,730.461	2,383,921,125	476,784.33	595,980.28	0.20
2009	1.605	43,900.083	3,766,126,450	711,797.88	941,531.61	0.19
2010	1.793	48,005.238	4,369,697,780	1,092,424.46	1,092,424.45	0.25
2011	1.805	49,790.497	4,625,253,360	1,387,576.01	1,156,313.34	0.30
2012	2.277	66,291.410	6,956,129,790	3,372,498.96	1,739,032.45	0.48
2013	2.459	80,898.691	8,349,205,320	4,174,602.66	2,087,301.33	0.50
2014	2.493	82,740.880	8,014,787,890	5,610,351.50	2,003,696.97	0.70
2015	1.393	50,640.912	3,318,594,240	2,323,015.94	829,648.56	0.70
2016	2.487	77,372.385	8,592,314,420	6,014,620.17	2,148,078.61	0.70
2017	2.174	70,386.888	5,716,572,140	4,573,257.74	1,429,143.04	0.80
2018	2.568	81,768.410	9,557,591,675	7,646,073.34	2,389,397.92	0.80

Kaynak: Anonim, 2019.

* 2005 yılı baz alınarak hesaplanmıştır.

Sertifikalı/Standart Fidan Desteklemesi kapsamında zeytin fidanı kullanarak bahçe tesis eden üreticilere destekleme ödemesi yapılmaktadır. Altınözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünden elde edilen verilere göre Altınözü İlçesinde 2007 yılında 5 üreticiye 25,599.90 TL destekleme ödemesi yapılmış olup, 2008 yılında 57 üreticiye 258,719.90 TL ile en fazla destekleme ödemesi yapılmıştır. En son 2016 yılında 3 üreticiye 2,336.60 TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Elde edilen verilere göre 2016 yılından sonra Altınözü ilçesinde destekleme kapsamında zeytin fidanı kullanarak desteklemeden faydalanan üretici bulunmamaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Altınözü İlçesi yıllara göre sertifikalı zeytin fidanı desteklemeleri

Yıllar	İşletme sayısı	Desteklenen toplam alan (da)	Toplam destek miktarı (TL)
2007	5	185.362	25,599.90
2008	57	1,191.860	258,719.90
2009	4	78.874	5,368.46
2011	4	212.507	10,625.35
2012	5	193.500	9,675.00
2015	5	86.240	4,311.95
2016	3	46.732	2,336.60

4.2. İşletmecilerin ve İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Üreticilerin arazi edinme durumları incelendiğinde her 3 grupta da işletmelerin %100'ünde mirasla edinme, bunun yanında 1. grupta (<20 da) işletmelerin %25'i, 2. grupta (20-60 da) %73.7'si, 3. grupta (>60 da) %100'ü arazi satın alma yoluyla arazi sahibi olmuşlardır. Her 3 grupta da işletmelerin devlet desteği ile çiftçiliğe başlamadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. İşletmelerin arazi edinme durumu

İşletme grupları (da)		Miras	Miras+Satın Alma	Toplam
<20	n	15	5	20
	%	75.0	25.0	100.0
20-60	n	5	14	19
	%	26.3	73.7	100.0
>60	n	0	16	16
	%	0.0	100.0	100.0
Genel	n	20	35	55
	%	36.4	63.6	100.0

Üreticilerin çiftçiliğe başlama dönemleri ile zeytin yetiştiriciliğine başlama dönemlerinin aynı olduğu, dolayısıyla zeytin üreticiliği yaparak çiftçiliğe başladıkları anlaşılmaktadır. Üreticilerin %92.7'sinin 2000 yılından önce çiftçiliğe ve zeytin yetiştiriciliğine başladığı, hem çiftçilik konusunda hem de zeytin yetiştiriciliği konusunda 20 yıldan daha fazla tecrübeye sahip oldukları belirlenmiştir (Çizelge 4.7, Çizelge 4.8).

Çizelge 4.7. Çiftçiliğe başlama durumu

İşletme grupları (da)		1970-1980	1981-1990	1991-2000	2001 sonrası	Toplam
<20	n	2	8	10	0	20
	%	10.0	40.0	50.0	0.0	100.0
20-60	n	2	6	7	4	19
	%	10.5	31.6	36.8	21.1	100.0
>60	n	0	15	1	0	16
	%	0.0	93.8	6.3	0.0	100.0
Genel	n	4	29	18	4	55
	%	7.3	52.7	32.7	7.3	100.0

Ergün ve Tunahioğlu (2016) Edremit ilçesinde yapmış oldukları benzer çalışmada üreticilerin önemli bir bölümünün tarımsal deneyimi 10-45 yıl arasında olan 24 (%77.5) kişi iken deneyimi 45 yıl üstünde olan üretici sayıları 7 (22.5) kişidir. Her iki çalışma

bölgesindeki üreticilerin tarımsal ve zeytincilik deneyimlerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.8. Zeytinciliğe başlama durumu

İşletme grupları (da)		1970-1980	1981-1990	1991-2000	2001 sonrası	Toplam
<20	n	2	8	10	0	20
	%	10.0	40.0	50.0	0.0	100.0
20-60	n	2	6	7	4	19
	%	10.5	31.6	36.8	21.1	100.0
>60	n	0	15	1	0	16
	%	0.0	93.8	6.3	0.0	100.0
Genel	n	4	29	18	4	55
	%	7.3	52.7	32.7	7.3	100.0

İşletmecilerin yaşları incelendiğinde; %12.7'sinin 31-40 yaş aralığında, %34.5'i 41-50 yaş aralığında, %43.6'sı 51-60 yaş aralığında ve %9.1'i de 60 yaş üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. İşletmecilerin yaş ortalamalarına bakıldığında genel ortalamanın 50.4 olduğu, 20 dekardan az zeytinliğe sahip işletmecilerin 50.6, 20-60 da arasında zeytinliğe sahip işletmecilerin 48.4 ve 60 dekardan fazla zeytinliğe sahip işletmecilerin yaş ortalamasının 52.6 olduğu belirlenmiştir. 20-60 da arası zeytinliğe sahip işletmecilerin diğer tabakadaki işletmecileri göre daha genç oldukları görülmektedir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. İşletmecilerin yaşı

İşletme grupları (da)		31-40	41-50	51-60	60 üzeri	Toplam	Ortalama
<20	n	3	6	9	2	20	50.6
	%	15.0	30.0	45.0	10.0	100.0	
20-60	n	4	7	6	2	19	48.4
	%	21.1	36.8	31.6	10.5	100.0	
>60	n	0	6	9	1	16	52.6
	%	0.0	37.5	56.3	6.3	100.0	
Genel	n	7	19	24	5	55	50.4
	%	12.7	34.5	43.6	9.1	100.0	

Tarımsal üretimde işletme sahiplerinin eğitim düzeyi özellikle tarımsal yenilikleri takip etme ve benimseme açısından önemlidir. Araştırmaya katılanlara genel olarak bakıldığında işletmecilerin %63.6'sı ilkökul, %12.7'si ortaokul, %9.1'i lise, %3.6'sı

önlisans, %10.9'u da lisans mezunudur (Çizelge 4.10). İşletme ölçeği büyüdükçe eğitim düzeyinin artmakta olduğu söylenebilir.

Ergün ve Tunalıoğlu (2016) tarafından Edremit İlçesinde yapmış oldukları benzer bir çalışmada zeytin üreticilerinin yarısından fazlasının %64.5 ilkokul mezunu, %19.4'ünün ortaokul mezunu, %6.5'sinin lise mezunu ve %3.2'sinin de üniversite mezunu olduğunu belirlemişlerdir. Üniversite mezunu oranının araştırma bölgesinde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum bölgedeki üretim yapısının gelişmesi açısından olumlu etkiler yapabilir.

Çizelge 4.10. İşletmecilerin eğitim durumu

İşletme grupları		Eğitim durumu					
(da)		İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Toplam
<20	n	15	2	1	1	1	20
	%	75.0	10.0	5.0	5.0	5.0	100.0
20-60	n	12	3	3	1	0	19
	%	63.2	15.8	15.8	5.3	0.0	100.0
>60	n	8	2	1	0	5	16
	%	50.0	12.5	6.3	0.0	31.3	100.0
Genel	n	35	7	5	2	6	55
	%	63.6	12.7	9.1	3.6	10.9	100.0

Tarım sektöründe aile üyeleri işletmelerdeki üretim faaliyetlerine katılarak aile bütçesine önemli katkılar yapmaktadır. Zeytin üretiminde özellikle hasat işlemleri sırasında yoğun olarak aile işgücü kullanılmaktadır. Bu nedenle işletmedeki aile işgücü oluşturan birey sayısı önem taşır. İşletmelerin toplam aile üye sayıları incelendiğinde; genel olarak işletmeci ailelerinin %3.6'sı 2 kişi, %16.4'ü 3 kişi, %14.5'i 4 kişi, %10.9'u 5 kişi, %16.4'ünün 6 kişi, %25.5'i 7 kişi, %10.9'u 8 kişi ve %1.8'i de 10 kişiden oluşmaktadır (Çizelge 4.11). İşletmelerin ortalama aile üye sayısı ise 5.5 kişidir. TÜİK verilerine göre 2018 yılında Türkiye'de hanehalkı büyüklüğü ortalama 3.4 kişi olup, araştırma alanındaki işletmelerin ortalaması aile üye sayısı Türkiye hanehalkı büyüklüğünden daha fazladır.

Çizelge 4.11. İşletmecilerin aile üye sayısı

İşletme grupları (da)		Aile üye sayısı								Toplam
		2	3	4	5	6	7	8	10	
<20	n	1	3	3	2	4	4	2	1	20
	%	5.0	15.0	15.0	10.0	20.0	20.0	10.0	5	100.0
20-60	n	0	2	1	3	2	7	4	0	19
	%	0	10.5	5.3	15.8	10.5	36.8	21.1	0	100.0
>60	n	1	4	4	1	3	3	0	0	16
	%	6.3	25.0	25.0	6.3	18.8	18.8	0.0	0.0	100.0
Genel	n	2	9	8	6	9	14	6	1	55
	%	3.6	16.4	14.5	10.9	16.4	25.5	10.9	1.8	100.0

Araştırma alanındaki işletmelerin 10,000.00 TL ile 350,000.00 TL arasında yıllık tarımsal gelir elde ettiği ve işletmelerin ortalamasının da 79,818.18 TL olduğu belirlenmiştir. İşletme gruplarına göre ise 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin yıllık tarımsal geliri 10,000.00 TL ile 40,000.00 arasında değişmekte ve ortalama da 18,950.00 TL'dir. 2 gruptaki işletmelerde (20-60 da) yıllık tarımsal gelir 25,000.00 TL ile 120,000.00 arasında değişmekte, işletmeler ortalaması da 65,052.63 TL'dir. 3. gruptaki işletmelerde ise yıllık tarımsal gelir 75,000.00 TL ile 350,000.00 arasında değişmekte olup işletmeler ortalaması da 173,437.50 TL'dir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. İşletmelerin yıllık tarımsal geliri

İşletme grupları (da)	Yıllık tarımsal gelir (TL)		
	En düşük	En yüksek	Ortalama
<20	10,000.00	40,000.00	18,950.00
20-60	25,000.00	120,000.00	65,052.63
>60	75,000.00	350,000.00	173,437.50
Genel	10,000.00	350,000.00	79,818.18

Araştırmaya katılan işletmelerin en az 16 yıl, en çok 46 yıl ve ortalama olarak ta 29 yıllık tarımsal faaliyetler ve zeytin üretimi konusunda tecrübeleri olduğu belirlenmiştir. 1 grup (<20 da) işletmelerin en az 19 yıl, en çok 46 yıl ve ortalama 29 yıl, 2. grup (20-60 da) işletmelerin en az 16 yıl, en çok 42 yıl ve ortalama 26 yıl, 3. grup (>60 da) işletmelerin en az 27 yıl, en çok 38 yıl ve ortalama 32 yıl tarımsal faaliyetler ve zeytin üretimi konusunda tecrübeleri bulunmaktadır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. İşletmecilerin tarımsal faaliyet ve zeytin üretimi tecrübe durumu

İşletme grupları (da)	Tecrübe durumu		
	En az	En çok	Ortalama
<20	19	46	29
20-60	16	42	26
>60	27	38	32
Genel	16	46	29

Çizelge 4.14 incelendiğinde araştırmaya katılan işletmelerin %9.1'inin tarımsal kurs veya eğitime katıldığı, %90.9'unun ise herhangi bir tarımsal kurs veya eğitime katılmadığı belirlenmiştir. 1. grupta (<20 da) tarımsal kurs ve eğitimlere katılma oranı %5, 2. grupta (20-60 da) %10.5 ve 3. grupta (>60 da) %12.5 olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.14. İşletmecilerin tarımsal kurs ve eğitimleri katılma durumu

İşletme grupları (da)		Kurs ve eğitim durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
<20	n	1	19	20
	%	5.0	95.0	100.0
20-60	n	2	17	19
	%	10.5	89.5	100.0
>60	n	2	14	16
	%	12.5	87.5	100.0
Genel	n	5	50	55
	%	9.1	90.9	100.0

İşletmecilerin zeytincilik eğitime katılma durumu incelendiğinde ise işletmecilerin %7.3'ü eğitimlere katılmış, %92.7'si ise eğitimlere katılmamıştır. 1. grupta (<20 da) işletmecilerin hiç birinin zeytincilik konusunda herhangi bir eğitime katılmadığı, 2 grupta (20-60 da) ise zeytincilik eğitimlerine katılma oranının %10.5 ve 3. grupta (>60 da) %12.5 olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. İşletmecilerin zeytincilik eğitimine katılma durumu

İşletme grupları (da)		Eğitim durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
<20	n	0	20	20
	%	0.0	100.0	100.0
20-60	n	2	17	19
	%	10.5	89.5	100.0
>60	n	2	14	16
	%	12.5	87.5	100.0
Genel	n	4	51	55
	%	7.3	92.7	100.0

İşletmecilerin tarım dışı çalışma durumu incelendiğinde; genel olarak %32.7'sinin tarım dışı çeşitli işlerde çalıştıkları, %67.3'ünün ise sadece tarımsal faaliyetler ile uğraştıkları saptanmıştır. 1 gruptaki (<20 da) işletmecilerin %25'i, 2. gruptaki (20-60 da) %36.8'i, 3. gruptaki işletmecilerin de (>60 da) %37.5'i tarım dışı işlerde çalışmaktadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. İşletmecilerin tarım dışı çalışma durumu

İşletme grupları (da)		Tarım dışı iş		Toplam
		Evet	Hayır	
<20	n	5	15	20
	%	25.0	75.0	100.0
20-60	n	7	12	19
	%	36.8	63.2	100.0
>60	n	6	10	16
	%	37.5	62.5	100.0
Genel	n	18	37	55
	%	32.7	67.3	100.0

4.3. İşletmelerle İlgili Bilgiler

4.3.1. Nüfus ve Aile İşgücü

Geleneksel tarım tekniklerinin kullanıldığı ve makine kullanımının az olduğu bölgelerde, zeytin ve zeytinyağı üretiminde aile nüfusu ve aile işgücü büyük bir öneme sahiptir. Zeytin hasadı Altınözü ilçesinde büyük oranda elle yapıldığından bahçelerde çalışacak işgücüne çok fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma alanında nüfus ve aile işgücü

ile ilgili veriler incelendiğinde aile işgücüne katılanlar 1. grupta (<20 da) 78 kişi olup bunların %53.8'i erkek ve %46.2'si ise kadınlardan oluşmaktadır ve 59 Erkek İşgücü Birimine (EİB) işgücüne sahiptir. 2. grupta (20-60 da) 84 kişi olup %53.6'sı erkek ve %46.4'ü kadındır ve bu grupta 64.5 EİB işgücüne sahiptir. 3. grupta (>60 da) 56 kişi olup %57.1'i erkek, %42.9'u kadınlardan oluştuğu ve 42.3 EİB işgücüne sahip olduğu belirlenmiştir. Genel olarak aile işgücü incelendiğinde araştırmaya katılan işletmelerde toplam 218 kişi olduğu %54,6'nın erkek, % 45,4'ünün kadınlardan oluştuğu ve 165.8 EİB işgücüne sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.17). Gruplar arasında EİB incelendiğinde; en fazla aile işgücüne 64.5 EİB ile 2. grubun (20-60 da), en az aile işgücüne 42.3 EİB ile ise 3. grubun (>60 da) sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.17. İşletmelerde aile işgücünün kullanımı

İşletme grupları (da)		Cinsiyet		Toplam	Potansiyel EİB
		Erkek	Kadın		
<20	n	42	36	78	59.0
	%	53.8	46.2	100.0	
20-60	n	45	39	84	64.5
	%	53.6	46.4	100.0	
>60	n	32	24	56	42.3
	%	57.1	42.9	100.0	
Genel	n	119	99	218	165.8
	%	54.6	45.4	100.0	

Çalışmaya katılan işletmelerde aile nüfusunun yaş dağılımı incelendiğinde 1. grupta (<20 da) %24.4'ünün 18 yaş ve altında, %24.4'ünün 19-30 yaş aralığında, %14.1'inin 31-40 yaş aralığında, %17.9'unun 41-50 yaş aralığında ve %19.2'sinin 51 yaş ve üzerinde olduğu, 2. grupta (20-60 da) %27.4'ünün 18 yaş ve altında, %26.2'sinin 19-30 yaş aralığında, %14.3'ünün 31-40 yaş aralığında, %19'unun 41-50 yaş aralığında ve %13.1'inin 51 yaş ve üzerinde olduğu, 3. grupta (>60 da) % 14,3'ünün 18 yaş ve altında, %32.1'inin 19-30 yaş aralığında, %8.9'unun 31-40 yaş aralığında, %17.9'unun 41-50 yaş aralığında ve %26.8'inin 51 yaş ve üzerinde olduğu, genel olarak baktığımızda %22.9'unun 18 yaş ve altında, %27.1'inin 19-30 yaş aralığında, %12.8'inin 31-40 yaş aralığında, %18.3'ünün 41-50 yaş aralığında ve %18.9'unun 51 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Aile nüfusunun %62.8'inin 40 yaş ve altında olduğu ve oldukça genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. İşletmelerde aile nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı

İşletme grupları (da)		Yaş grupları					Toplam
		18 yaş ve altı	19-30	31-40	41-50	51 yaş üzeri	
<20	n	19	19	11	14	15	78
	%	24.4	24.4	14.1	17.9	19.2	100.0
20-60	n	23	22	12	16	11	84
	%	27.4	26.2	14.3	19	13.1	100.0
>60	n	8	18	5	10	15	56
	%	14.3	32.1	8.9	17.9	26.8	100.0
Genel	n	50	59	28	40	41	218
	%	22.9	27.1	12.8	18.3	18.9	100.0

Çizelge 4.19’da incelenen zeytin işletmelerindeki aile nüfusunun eğitim durumlarını görülmektedir. 1. grupta (<20 da) okuryazar olanların oranı %5.1, ilkokul %43.6, ortaokul %23.1, lise %26, önlisans %1.3, lisans % 1.3’tür. 2. grupta (20-60 da) okuryazar olanların oranı %3.6, ilkokul %42.8, ortaokul %26.2, lise %26, önlisans %1.2’dir. 3. grupta (>60 da) okuryazar olanların oranı %5.4, ilkokul %32.1, ortaokul %14.3, lise %39, lisans %8.9’dur. Genel olarak aile işgücünün eğitim durumunu incelediğimizde okuryazar olanların oranı %4.6, ilkokul %40.3, ortaokul %22, lise %29, önlisans %0.9, lisans %2.8’dir. Aile nüfusunun oldukça düşük bir eğitim seviyesine sahip olduğu ve yaklaşık %70’inin ortaokul ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.19. İşletmelerde aile işgücünün eğitim durumu

İşletme grupları (da)		Eğitim durumu						Toplam
		Okur- yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	
<20	n	4	34	18	20	1	1	78
	%	5.1	43.6	23.1	26.0	1.3	1.3	100.0
20-60	n	3	36	22	22	1	0	84
	%	3.6	42.8	26.2	26.0	1.2	0.0	100.0
>60	n	3	18	8	22	0	5	56
	%	5.4	32.1	14.3	39.0	0.0	8.9	100.0
Genel	n	10	88	48	64	2	6	218
	%	4.6	40.3	22	29	0.9	2.8	100.0

Çizelge 4.20 ve 4.21’de aile nüfusunun işletmede çalışma süreleri ve yaptığı işler verilmiştir. 1. grupta (<20 da) toplamda da 1,485 gün, kişi başı ortalama 19 gün zeytin ile ilgili işlerde çalışmışlardır, aile işgücünün ve çalışma süresinin %75.6’sı hasat, %24.4’ü ise hasat + bakım işlerinde geçmektedir. 2. grupta (20-60 da) toplamda da 2,290 gün, kişi başı ortalama 27 gün zeytin ile ilgili işlerde çalışmışlardır, aile işgücünün ve çalışma süresinin %77.4’sı hasat, %22.6’sı ise hasat + bakım işlerinde geçmektedir. 3. grupta (>60 da) toplamda da 2,490 gün, kişi başı ortalama 44.4 gün zeytin ile ilgili işlerde çalışmışlardır, aile işgücünün ve çalışma süresinin %71.4’sı hasat, %28.6’sı ise hasat + bakım işlerinde geçmektedir. Genel olarak incelendiğinde toplamda da 6,265 gün, kişi başı ortalama 28.7 gün zeytin ile ilgili işlerde çalışmışlardır, aile işgücünün ve çalışma süresinin %75.2’si hasat, % 24.8’i ise hasat + bakım işlerinde geçmektedir.

Çizelge 4.20. İşletmelerde aile işgücünün çalışma süreleri

İşletme grupları (da)		İşletmede çalışılan süre (gün)		Toplam
		Kişi sayısı	Ortalama	
<20	n	78	19	1,485
20-60	n	84	27	2,290
>60	n	56	44.4	2,490
Genel	n	218	28.7	6,265

Çizelge 4.21. İşletmelerde aile işgücünün yaptığı işler

İşletme grupları (da)		Yapılan işler		Toplam
		Hasat	Bakım işleri + Hasat	
<20	n	59	19	78
	%	75.6	24.4	100.0
20-60	n	65	19	84
	%	77.4	22.6	100.0
>60	n	40	16	56
	%	71.4	28.6	100.0
Genel	n	164	54	218
	%	75.2	24.8	100.0

Aile bireylerinin işletme dışı tarımsal çalışması incelendiğinde; aile işgücünün 1. grupta (<20 da) %43.6’sı, 2. grupta (20-60 da) % 11.9’u, genel olarak %20.1’i işletme dışı tarımsal işlerde çalışmakta olup, genel olarak zeytin hasadında çalışmakta ve

ortalama 4,056.81 TL gelir elde etmektedirler (Çizelge 4.22). 1. grupta (<20 da) 4, 2. grupta (20-60 da) 7, 3. grupta (>60 da) 6 olmak üzere toplam 17 kişi tarım dışı işlerde çalışmaktadır ve ortalama 57,176.47 TL gelir elde etmektedirler (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Aile işgücünün işletme dışı tarım ve tarım dışı çalışma durumu

İşletme grupları (da)		İşletme dışı tarımsal çalışma			Tarım dışı çalışma		
		Hasat işleri	Geçici işçi	İşletme dışı çalışmayan	Ortalama gelir(TL)	Tarım dışı çal. sayısı	Ortalama gelir (TL)
<20	n	30	4	44	3,867.67	4	24,500.00
	%	38.5	5.1	56.4			
20-60	n	10	0	74	4,700.00	7	38,571.42
	%	11.9	0.0	88.1			
>60	n	0	0	56	0.00	6	100,000.66
	%	0.0	0.0	100			
Genel	n	40	4	174	4,056.81	17	57,176.47
	%	18.3	1.8	79.8			

4.3.2. İşletmelerde Zeytinlik ve İşletme ile İlgili Bilgiler

Zeytinlik alanların durumu Çizelge 4.23, 4.24 ve 4.25’de verilmiştir. Buna göre 1. gruptaki (<20 da) zeytinliklerin tamamı (%100) yağlık özelliktedir. Ortalama zeytinlik parsel sayısı 2.65 olup, işletmelerde en az 1, en fazla 7 adet zeytinlik parseli vardır. İşletmeler ortalama 13.88 da zeytinlik alana sahip olup, en az 4 da, en fazla 19 da zeytinlik alana sahiptir. İşletmelerde ortalama 490 adet zeytin ağacı olduğu, en az 100 adet, en fazla 1,200 adet zeytin ağacı vardır. İşletmeye ait parsellerin tamamının (%100) mülk ve sulama imkânı olmayan kuru araziler olduğu anlaşılmaktadır. Bu grupta ortalama 1 da arazinin değeri 6,100 TL olarak belirlenmiştir. İşletmelerde ağaç başına ortalama 18.45 kg dane verimi elde edildiği ve en az 10 kg, en fazla ise 27 kg dane verimi elde edildiği belirlenmiştir.

2. grupta (20-60 da) zeytinliklerin %94.7’sinin yağlık vasıfta, %5.3’ünün yağlık ve sofralık vasıfta olduğu anlaşılmaktadır. Ortalama zeytinlik parsel sayısı 6.47 iken, işletmeler en az 1 en fazla ise 13 parseli sahiptir. Ortalama zeytinlik alanları 43.10 da olup, en az zeytinlik alana sahip işletme 23 da, en fazla zeytinlik alana sahip işletme 60 da’dır. İşletmelerde zeytin ağacı varlığı 400 adet ile 3,000 adet arasında değişmekle birlikte, ortalama işletme başına 1,272 adet zeytin ağacı mevcuttur. Bu grupta arazilerin %84.2’si mülk, %15.8’i ise kiralıktır. Ortalama 1 da zeytinliğin kirası 150 TL olarak

belirlenmiştir. İşletmelerdeki zeytinliklerin tamamı kuru olup, ortalama 1 dekar arazinin değeri 7,375 TL'dir. Ağaç başına ortalama dane verimi 23 kg olup, en az 11 kg, en fazla 32 kg dane verimi elde edilmiştir.

3. grup işletmelerde (>60 da) zeytinliklerin %100'ü yağlık vasıftadır. Ortalama zeytinlik parsel sayısı 11.37 iken, işletmeler en az 1 en fazla ise 30 parsel sahipdir. Ortalama zeytinlik alanları 111.93 da olup, en az zeytinlik alana sahip işletme 62 da, en fazla zeytinlik alana sahip işletme 230 dekardır. İşletmelerde zeytin ağacı varlığı en az 1,500 adet ile en fazla 7,500 adet arasında değişmekle birlikte, ortalama işletme başına 3,406 adet zeytin ağacı mevcuttur. Bu grupta arazilerin %68.8'i mülk, %31.2'si ise kiralıktır. Ortalama 1 da zeytinliğin kirası 150 TL olarak belirlenmiştir. İşletmelerdeki zeytinliklerin tamamı kuru olup, ortalama 1 dekar arazinin değeri 8,500 TL'dir. Ağaç başına ortalama dane verimi 22.56 kg olup, en az 15 kg, en fazla 30 kg dane verimi elde edilmiştir.

Genel durum incelendiğinde zeytinliklerin %98.2'si yağlık vasıfta olup, %1.8'i yağlık ve sofralık vasıftadır. İşletme başına ortalama zeytinlik parsel sayısı 6.5 iken, işletmeler en az 1 en fazla ise 30 parsel sahipdir. Ortalama zeytinlik alanları 52.50 da olup, en az zeytinlik alana sahip işletme 4 da, en fazla zeytinlik alana sahip işletme 230 da'dır. İşletmelerde zeytin ağacı varlığı en az 100 adet ile en fazla 7,500 adet arasında değişmekte ve ortalama işletme başına 1,608 adet zeytin ağacı mevcuttur. Arazilerin %85.5'i mülk, %14.5'i ise kiralıktır. Ortalama 1 da zeytinliğin kirasının 150 TL olduğu belirlenmiştir. İşletmelerdeki zeytinliklerin tamamı kuru olup, ortalama 1 dekar arazinin değeri 7,218 TL'dir. Ağaç başına ortalama dane verimi 21.21 kg olup, en az 10 kg, en fazla 32 kg dane verimi elde edilmiştir. Gruplar incelendiğinde işletme grupları zeytinlik alanlarına göre belirlenmiş olması nedeniyle zeytinlik alanları ve ağaç sayıları farklıdır. Parsel sayılarına bakıldığında işletmelerin çok parçalı olduğu, ortalama 11.37 parça ile en fazla parsel 3. grubun (>60 da) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Üretim alanlarının çok parçalı olması üretim maliyetlerini arttırdığından çok istenen bir durum değildir. Ağaç başına ortalama 23 kg dane verimi ile en yüksek verim 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerde görülmektedir.

Ergün ve Tunahioğlu (2016) tarafından yapılan benzer konulu çalışmada üreticilerinden 13 (%41.9) adedi bir adet parsel sahip olup, 11 üretici (%35.5) iki adet parsel sahipdir. Üç ve dört adet parsel sayısına sahip olan sadece 3 üretici (%9.7) iken 5

adet parselle sahip olanların oranı ise %3.2'dir. Zeytin üreticilerinin %19.3'u 100'den daha az zeytin ağacına sahiptir. En fazla 150-225 adet ağaca sahip olan grup ise %32.2'dir. Zeytin üreticilerin %3.2'si ürettikleri zeytini sadece sofralık zeytine işlemekte, %48.4'ü ise yağlığa işlemektedirler. Geri kalan %48.4'ü ise hem sofralık hem yağlık zeytin üretmektedirler. Çalışma alanımızda zeytinliklerin tamamına yakını yağa işlenmekte olup, dane veriminin ise bu araştırma bölgesine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.23. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu

İşletme grupları (da)		Zeytinliğin vasfı		Zeytinlik parsel sayısı		
		Yağlık	Yağlık+sofralık	En az	En fazla	Ort.
<20	n	20	0	1	7	2.65
	%	100.0	0.0			
20-60	n	18	1	1	13	6.47
	%	94.7	5.3			
>60	n	16	0	1	30	11.37
	%	100.0	0.0			
Genel	n	54	1	1	30	6.50
	%	98.2	1.8			

Çizelge 4.24. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu

İşletme grupları (da)		Zeytinlik alanı (da)			Ağaç sayısı (adet)			Tasarruf şekli		Ortalama kira bedeli (TL./da)
		En az	En fazla	Ort.	En az	En fazla	Ort.	Mülk	Mülk+Kira	
<20	n	4	19	13.88	100	1200	490	20	0	0
	(%)							100.0	0.0	
20-60	n	23	60	43.10	400	3000	1272	16	3	150
	(%)							84.2	15.8	
>60	n	62	230	111.93	1500	7500	3406	11	5	150
	(%)							68.8	31.2	
Genel	n	4	230	52.5	100	7500	1608	47	8	150
	(%)							85.5	14.5	

Çizelge 4.25. İşletmelerin zeytinlik alanlarının durumu

İşletme grupları (da)	Sulama durumu		Ortalama 1 da arazinin çıplak değeri (TL)	Dane verimi (kg/ağaç)		
		Sulu	Kuru	En az	En fazla	Ort.
<20	n	0	20	10	27	18.45
	(%)	0	100.0			
20-60	n	0	19	11	32	23.00
	(%)	0	100.0			
>60	n	0	16	15	30	22.56
	(%)	0	100.0			
Genel	n	0	55	10	32	21.21
	(%)	0	100.0			

Araştırmaya katılan işletmelerin kayıt tutma durumları incelendiğinde 1. grupta (<20 da) ve 2. grupta (20-60 da) hiçbir işletmenin kayıt tutmadığı, işletmelerde ziraat mühendisi çalıştırılmadığı, işletmelerde bilgisayar ve internet erişimi olmadığı, 3. grupta (>60 da) ise işletmelerin %12.5'inin işletmede kayıt tutulduğu, ziraat mühendisi çalıştırıldığı, işletmelerde bilgisayar ve internet erişiminin mevcut olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında işletmelerin %3.6'sında işletmede kayıt tuttuğunu, ziraat mühendisi çalıştırdığını, işletmelerde bilgisayar ve internet erişiminin olduğu, %96.4'ünde ise olmadığı görülmektedir (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26. İşletmelerin kayıt tutma durumu

İşletme grupları (da)		İşletmede kayıt tutulma durumu		İşletmede mühendis çalıştırma		İşletmede bilgisayar durumu		İşletmede internet durumu	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
<20	n	0	20	0	20	0	20	0	20
	%	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	100.0
20-60	n	0	19	0	19	0	19	0	19
	%	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	100.0
>60	n	2	14	2	14	2	14	2	14
	%	12.5	87.5	12.5	87.5	12.5	87.5	12.5	87.5
Genel	n	2	53	2	53	2	53	2	53
	%	3.6	96.4	3.6	96.4	3.6	96.4	3.6	96.4

Tarım kesiminde üreticilerin tarımsal örgütlere üye olması sorunlarını çözme, ucuz girdi sağlama ve ürünlerini pazarlama gibi konularda onlara destek ve yardım sağlayabilir. Araştırma kapsamında incelenen zeytin üreticilerinin tamamı en az bir tarımsal örgüte üyedir (Çizelge 4.27). İşletmelerin tamamı ziraat odasına üye olduklarını

belirtmişlerdir. Zeytin üreticileri ayrıca Tarım Kredi Kooperatifi üyelikleri de bulunmaktadır.

Çizelge 4.27. İşletmelerin tarımsal örgütlere üye olma durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam
<20	n	20	0	20
	%	100.0	0.0	100.0
20-60	n	19	0	19
	%	100.0	0.0	100.0
>60	n	16	0	16
	%	100.0	0.0	100.0
Genel	n	55	0	55
	%	100.0	0.0	100.0

4.4. İşletmelerin Tarımsal Yayım ve Eğitim Bilgileri

Araştırmaya katılan işletmelerin bilgi ve becerilerini artırıp geliştirme konusundaki durumları Çizelge 4.28’de incelenmektedir. Buna göre katılımcılardan 1. grubun (<20 da) %20’si, 2. grubun (20-60 da) %21.1’i, 3. grubun (>60 da) %43.8’i ve genel olarak ise %27.3’ü bilgi ve becerilerini çeşitli yollarla artırdığı, diğer katılımcıların ise kendi bilgi ve becerilerini geliştiremedikleri belirlenmiştir. 3. gruptaki (>60 da) katılımcıların bilgi ve becerilerini arttırmada daha istekli oldukları, yeniliklere daha açık oldukları söylenebilir.

Ergün ve Tunalıoğlu (2016) tarafından Edremit ilçesinde yapılmış olan benzer bir çalışmada üreticilerin %83.9’u her yıl bilgi ve becerilerinin arttırmaya çalışmakta iken bilgi ve becerilerini arttırmaya çalışmayanlar ise %16.1’dir. Bir başka ifadeyle üreticilerin neredeyse tamamına yakın bir bölümü (26 adet) bilgi ve becerilerinin arttırmak için gerekli çalışmalarda bulunduğunu belirlemişlerdir. Her bölgenin üreticileri arasında bilgi ve becerilerini arttırma konusunda ciddi bir fark olup, Edremit bölgesindeki üreticilerin Altınözü üreticilerine göre bilgi ve becerilerini arttırmada daha istekli oldukları, yeniliklere daha açık oldukları söylenebilir.

Çizelge 4.28. İşletmelerin bilgi becerilerini arttırma durumu

İşletme grupları (da)		Zeytincilikle ilgili bilgi ve becerilerini arttırma durumu		Toplam
		Evet	Hayır	
<20	n	4	16	20
	%	20.0	80.0	100.0
20-60	n	4	15	19
	%	21.1	78.9	100.0
>60	n	7	9	16
	%	43.8	56.2	100.0
Genel	n	15	40	55
	%	27.3	72.7	100.0

Çalışmaya katılan işletmelerin bilgi ve becerilerini hangi kanalları kullanarak arttırma eğiliminde olduklarını Çizelge 4.29'da verilmiştir. 1. grupta (<20 da) katılımcıların %15'i internet, %15'i televizyon, %5'i broşür ve %10'u da eğitimlere katılarak bilgi ve becerilerini arttırmaktadır. 2. grupta (20-60 da) %15.8'i internet, %10.5'i televizyon, %10.5'i broşür ve %15.8'i eğitimlere katılarak bilgi ve becerilerini arttırmaktadır. 3. grupta (>60 da) %37.5'i internet, %18.8'i televizyon, %18.8'i broşür ve %25'i eğitimlere katılarak bilgi ve becerilerini arttırmaktadır. Genel olarak incelendiğinde %21.8'i internet, %14.5'i televizyon, %10.9'u broşür ve %16.4'ü eğitimlere katılarak bilgi ve becerilerini arttırmaktadır.

Ergün ve Tunalıoğlu (2016) tarafından yapılan benzer bir çalışmada zeytin üreticilerin, %6.5'i radyo, %80.6'sı televizyon, %3.2'si internet, %22.6'sı çeşitli eğitimlere katılarak, %12.9'u gazete okuyarak, %9.7'si dergi okuyarak bilgi ve becerilerini artırmak için çalışmalar yapmakta olduklarını belirtmiştir. Her iki çalışmadaki üreticilerin tarımsal yeniliklerden haberdar olma ve bilgi-beceri geliştirme açısından benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Çizelge 4.29. Üreticilerin zeytincilik ile ilgili bilgilerini geliştirme araçları

İşletme grupları (da)		İnternet		Televizyon		Broşür		Eğitimler	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
<20	n	3	17	3	17	1	19	2	18
	(%)	15.0	85.0	15.0	85.0	5.0	95.0	10.0	90.0
20-60	n	3	16	2	17	2	17	3	16
	(%)	15.8	84.2	10.5	89.5	10.5	89.5	15.8	84.2
>60	n	6	10	3	13	3	13	4	12
	(%)	37.5	62.5	18.8	81.3	18.8	81.3	25.0	75.0
Genel	n	12	43	8	47	6	49	9	46
	(%)	21.8	78.2	14.5	85.5	10.9	89.1	16.4	83.6

Çizelge 4.30’da araştırma kapsamındaki işletmelerin zeytincilik konusunda sorunlarının çözümü için herhangi bir kaynağa başvurma durumları incelenmiştir. Çizelgeye göre 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %60’ının, 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin %78.9’unun, 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %81.2’sinin ve genel olarak işletmelerin %72.7’sinin zeytincilik konusunda herhangi bir kaynağa başvurduğunu göstermektedir. Ergün ve Tunahioğlu’nun (2016) benzer çalışmasında üreticilerin %87.1’i zeytincilik konusundaki sorunların çözümü için herhangi bir kaynağa başvuru yaparken %12.9’u bilgi edinmek için hiçbir kaynağa ihtiyaç duymadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.30. İşletmelerin sorunlarının çözümü konusundaki başvuru durumu

İşletme grupları (da)		Sorun çözümü başvurusu		Toplam
		Evet	Hayır	
<20	n	12	8	20
	%	60.0	40.0	100.0
20-60	n	15	4	19
	%	78.9	21.1	100.0
>60	n	13	3	16
	%	81.2	18.8	100.0
Genel	n	40	15	55
	%	72.7	27.3	100.0

1. gruptaki (<20 da) işletmelerin zeytincilik konusunda %60’ı diğer üreticilerden, %35’i Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğünden, %10’u Tarım Kredi Kooperatifinden, %5’i zirai ilaç bayilerinden bilgi edinmeyi tercih etmektedir. 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin zeytincilik konusunda %68.4’ü diğer üreticilerden, %57.9’u Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğünden, %5.3’ü Tarım Kredi Kooperatifinden, %31.6’sı zirai ilaç

bayilerinden, %10.5'i Üniversite-Ziraat Fakültelerinden bilgi edinmeyi tercih etmektedir. 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin zeytincilik konusunda %56.3'ü diğer üreticilerden, %68.8'i Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğünden, %6.3'ü Ziraat Odasından, %43.8'i zirai ilaç bayilerinden, %18.8'i Üniversite-Ziraat Fakültelerinden, %12.5'i tarım danışmanlarından bilgi edinmeyi tercih etmektedir. Genel olarak bakıldığında işletmelerin zeytincilik konusunda %61.8'i diğer üreticilerden, %52.7'si Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğünden, %1.8'i Ziraat Odasından, %5.5'i Tarım Kredi Kooperatifinden, %25.5'i zirai ilaç bayilerinden, %9.1'i Üniversite-Ziraat Fakültelerinden, %3.6'sı tarım danışmanlarından bilgi edinmeyi tercih etmektedir (Çizelge 4.31).

Ergün ve Tunalıoğlu'nun (2016) Edremit ilçesinde yapmış oldukları benzer çalışmada üreticiler zeytincilik konusunda çeşitli yerlerden bilgi edinebilirken sadece üç kaynak üzerinde yoğunlaşmışlardır. Üreticilerin %54.8'i Ziraat Odaları'ndan, %6.5'i Tarım Kredi Kooperatifi'nden ve %54.8'i de Tarım İl Müdürlüğü'nden zeytin konusunda bilgi edinirken, bu çalışmada %61.8'i diğer üreticilerden, %52.7'si Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğünden, %25.5'i zirai ilaç bayilerinden bilgi edinme öne çıkmıştır.

Çizelge 4.31. İşletmelerin zeytincilik konularında bilgi edinme kaynaklarının dağılımı

Bilgi edinme kaynakları	Tercih	İşletme grupları (da)							
		<20		20-60		>60		Genel	
		n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğü	Evet	7	35.0	11	57.9	11	68.8	29	52.7
	Hayır	13	65.0	8	42.1	5	31.2	26	47.3
Ziraat Odası	Evet	0	0.0	0	0.0	1	6.3	1	1.8
	Hayır	20	100.0	19	100.0	15	93.7	54	98.2
Tarım Kredi Kooperatifi	Evet	2	10.0	1	5.3	0	0.0	3	5.5
	Hayır	18	90.0	18	94.7	16	100.0	52	94.5
Zirai İlaç Bayileri	Evet	1	5.0	6	31.6	7	43.8	14	25.5
	Hayır	19	95.0	13	68.4	9	56.2	41	74.5
Üniversite - Ziraat Fakültesi	Evet	0	0.0	2	10.5	3	18.8	5	9.1
	Hayır	20	100.0	17	89.5	13	81.2	50	90.9
Tarım Danışmanları	Evet	0	0.0	0	0.0	2	12.5	2	3.6
	Hayır	20	100.0	19	100.0	14	87.5	53	96.4
Diğer Üreticilerden	Evet	12	60.0	13	68.4	9	56.3	34	61.8
	Hayır	8	40.0	6	31.6	7	43.7	21	38.2

4.5. Zeytin Üreticilerinin Tarımsal Desteklerden Yararlanma Durumu ve Memnuniyetleri

Çizelge 4.32 incelediğinde işletmelerin tamamı Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesinden, %98.2'si ise Gübre-Mazot Desteklemesinden en fazla oranda faydalanmaktadır. Bu desteklemelerin dışında çok düşük oranlarda da diğer tarımsal desteklemelerden faydalanan işletme bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmaya katılan işletmelerin en fazla faydalanmakta olduğu Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesi ve Gübre-Mazot Desteklemesi ile ilgili memnuniyet durumlarını Çizelge 4.34 ve Çizelge 4.35'de verilmektedir.

Çizelge 4.32. İşletmelerin tarımsal desteklemelerden faydalanma durumu

İşletme grupları (da)		Gübre-mazot desteklemesi		Toplam	Zeytinyağı fark ödemesi desteklemesi		Toplam
		Evet	Hayır		Evet	Hayır	
<20	n	20	0	20	20	0	20
	%	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0
20-60	n	19	0	19	19	0	19
	%	100.0	0.0	100.0	100.0	0.0	100.0
>60	n	15	1	16	16	0	16
	%	93.8	6.2	100.0	100.0	0.0	100.0
Genel	n	54	1	55	55	0	55
	%	98.2	1.8	100.0	100.0	0.0	100.0

Çizelge 4.33'e göre Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesinden faydalanan 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %30'u memnun değil, %15'i kararsız ve %55'i memnun olup bu desteklemenin ortalama puanı 3.25 ile kararsız cevabına yakındır. 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin %5.3'ü hiç memnun değil, %42.1'i memnun değil, %15.8'i kararsız, %36.8'i ise memnun olduğunu ifade etmiş olup bu destekleme türünün ortalama puan 2.84 ile kararsız şeklindedir. 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %6.4'ü hiç memnun değil, %31.2'si memnun değil, %31.2'si kararsız, %31.2'si ise memnun ve ortalama puan 2.87 olduğundan kararsız olduklarını söyleyebiliriz. Genel olarak değerlendirildiğinde işletmelerin %3.6'sı hiç memnun değil, %34.5'i memnun değil, %20'si kararsız, %41.9'u ise memnun ve ortalama puan 3 ile kararsız şeklindedir. Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesinden en fazla memnun olan 1. gruptaki (<20 da) işletmeler olup, en az memnuniyet ise 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerde görülmüştür. İşletme grupları

arasında zeytinyağı destekleme memnuniyeti farklılığı istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır.

Çizelge 4.33. Üreticilerin zeytinyağı desteklemesinden memnuniyet durumu

İşletme grupları (da)		1	2	3	4	5	Ortalama
<20	n	0	6	3	11	0	3.25
	%	0.0	30.0	15.0	55.0	0.0	
20-60	n	1	8	3	7	0	2.84
	%	5.3	42.1	15.8	36.8	0.0	
>60	n	1	5	5	5	0	2.87
	%	6.4	31.2	31.2	31.2	0.0	
Genel	n	2	19	11	23	0	3.00
	%	3.6	34.5	20.0	41.9	0.0	

1: Hiç memnun değil, 2: Memnun değil, 3: Kararsız, 4: Memnun, 5: Çok memnun

Çizelge 4.34'e göre Gübre-Mazot Desteklemesinden faydalanan 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %25'i memnun değil, %15'i kararsız ve %60'ı memnun şeklinde olup ortalama puan 3,35 ile kararsız şeklindedir. 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin %5.3'ü hiç memnun değil, %47.4'ü memnun değil, %26.3'ü kararsız, %21.1'i ise memnun olduğunu belirtmiştir. Bu gruptaki işletmelerin ortalama puanı 2,63 kararsız ve memnun değilim arasında oldukları görülmektedir. 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %6,7'si hiç memnun değil, %26.7'si memnun değil, %46.6'sı kararsız, %20'si ise memnun durumundadır. Bu grubun ortalama puanı 2,80 ile kararsız şeklindedir. Genel olarak incelediğinde işletmelerin %3.7'si hiç memnun değil, %33.3'ü memnun değil, %27.8'i kararsız, %35.2'si ise memnun durumunda olup ortalama puan 2.94 ile kararsız olarak hesaplanmıştır. Mazot ve Gübre Desteklemesinden en fazla memnun olan 1. gruptaki (<20 da) işletmeler olup, en az memnuniyet ise 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerde görülmüştür.

Ergün ve Tunalıoğlu'nun (2016) benzer çalışmasında araştırmaya katılan üreticilerin %93.5'i zeytincilik için verilen desteklemelerden yararlanmakta iken %6.5'i (2 adet) yararlanmamaktadır. Üreticilerin %80.6'sı, mazot desteği, kimyevi gübre desteği ve toprak analizi desteğinden yararlanmaktadır. Fark ödemesi desteğinden yararlananlar ise %77.4'dür. İşletme grupları arasında mazot-gübre destekleme memnuniyeti farklılığı önemli bulunmamıştır.

Çizelge 4.34. Üreticilerin mazot-gübre desteklemesi memnuniyet durumu

İşletme grupları (da)		1	2	3	4	5	Ortalama
<20	n	0	5	3	12	0	3.35
	%	0.0	25.0	15.0	60.0	0.0	
20-60	n	1	8	3	7	0	2.63
	%	5.3	47.4	26.3	21.1	0.0	
>60	n	1	4	7	3	0	2.8
	%	6.7	26.7	46.6	20.0	0.0	
Genel	n	2	18	15	19	0	2.94
	%	3.7	33.3	27.8	35.2	0.0	

1: Hiç memnun değil, 2: Memnun değil, 3: Kararsız, 4: Memnun, 5: Çok memnun

Zeytin desteklemeleri ile ilgili yaşanan öncelikli sorunlar incelendiğinde; üreticilerin öncelikli cevapları 1. gruptaki (<20 da) işletmeler için destek miktarlarının azlığı, zeytinlik alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi ve desteklerin zamanında ödenmemesi, 2. gruptaki (20-60 da) işletmeler için zeytinlik alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi, destek miktarlarının azlığı, müstahsillerin sahte olması, 3. gruptaki (>60 da) işletmeler için destek miktarlarının azlığı, zeytinlik alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi ve müstahsillerin sahte olması, genel olarak incelendiğinde ise işletmeler için zeytinlik alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi, destek miktarlarının azlığı ve müstahsillerin sahte olması öncelikli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.35).

Fark ödemesi desteklemesinde üreticiler satmış oldukları zeytinyağını müstahsil ile belgelemek ve ilgili kurum olan İl/İlçe Tarım Orman Müdürlüklerine ibraz etmek zorundadır. Üreticiler genel olarak zeytinyağlarını tüccara satmaktadır. Ancak tüccarların tamamı gerçek vergi mükellefi olmayabiliyor ve bu tüccarların hazırlayıp üreticiye teslim ettikleri müstahsillerde gerçeği yansıtmayabiliyor. Vergi Müfettişlerinin tüccarlar ve hazırlamış olduğu müstahsiller üzerinde yaptıkları incelemeler sonucunda müstahsillerin ticarete konu olmadan, yani gerçek alım satıma konu olmadan hazırlandığını tespit etmesi durumunda bu müstahsillerin sahte olarak hazırlandığına karar verilmektedir. Üreticilerin bir bölümü üretmiş oldukları zeytinyağını gerçek alım satıma konu etmelerine rağmen, bu şekilde yasal faaliyet göstermeyen tüccarların sahte müstahsil hazırlamaları nedeniyle mağduriyet yaşayabilmektedirler.

Ergün ve Tunalioglu'nun (2016) benzer çalışmasında üreticilerin zeytincilik hakkında öncelikli sorunlarının ne olduğu incelendiğinde, yarısından fazlası (%64.5) sorunun olmadığını dile getirmiştir. Üreticilerin %12.9'u destek miktarlarının azlığını,

%16.2'si desteklerin zamanında ödenmemesini, %6.4'ü ise teşvik olmamasını ve Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlükleri'nin periyodik olarak eğitim vermemelerini sorun olarak belirtmiştir.

Çizelge 4.35. Zeytin desteklemelerinde üreticilerin karşılaştığı öncelikli sorunlar

Sorunlar	İşletme grupları (da)			Genel
	<20	20-60	>60	
Desteklerin zamanında ödenmemesi	2.05	2.05	1.75	1.96
Destek miktarlarının azlığı	3.75	3.95	4.31	3.98
Tarım ve Orman İl/İlçe Müd. Bilgilendirme Yapmaması	1.15	1.05	1.19	1.13
Başvuruların uzun sürmesi	1.15	1.05	1.13	1.11
Müstahsillerin Sahte Olması	1.85	2.26	2.63	2.22
Zeytinlik Alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi	3.75	4.63	3.63	4.02
Sorun yok	1.20	1.00	1.00	1.07

1: Kesinlikle katılmıyorum 2:Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum

Araştırmaya katılan işletmelerin almış oldukları desteklemeleri hangi amaçlar için kullandıkları Çizelge 4.36'da gösterilmiş olup, 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin desteklemeleri en çok tarım dışı alanlara harcadıkları sonrasında ise gübre, akaryakıt ve zirai ilaç alımı için harcadıkları görülmektedir. 2. gruptaki (20-60 da) işletmeler ise desteklemeleri sırasıyla gübre, tarım dışı kullanım, akaryakıt ve zirai ilaç için kullandıkları görülmektedir. 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin almış oldukları desteklemeleri hasat, akaryakıt, gübre ve geçici işçi temini için harcadıkları görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde işletmelerin desteklemeleri en fazla tarım dışı alanlarda daha sonra akaryakıt, gübre ve zirai ilaç satın alma için harcadıkları görülmektedir.

Çizelge 4.36. Zeytin üreticilerinin aldıkları destekleri kullanım alanları

İşletme grupları (da)	Ortalama Puan					
	Gübre	Zirai ilaç	Geçici işçi ücreti	Akaryakıt	Hasat ücreti	Tarım dışı kullanım
<20	3.25	2.05	1.40	2.20	1.10	3.75
20-60	3.57	2.36	1.31	3.15	2.00	3.21
>60	3.87	3.25	3.75	3.87	3.87	3.00
Genel	2.54	2.50	2.05	3.01	2.21	3.34

1: Kesinlikle katılmıyorum 2:Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 4.37'ye göre 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %20'si zeytinciliğe yapılan desteklerin yeterli olduğunu, %80'i ise yetersiz olduğunu belirtmekte olup, yetersiz olduğunu düşünenlere göre destekleme miktarının (zeytinyağı fark ödemesi) 1.55 TL olması gerektiği düşünülmektedir. 2. grup (20-60 da) işletmelerin tamamı ise zeytinciliğe yapılan desteklerin yetersiz olduğunu belirtmekte olup, yetersiz olduğunu düşünenlere göre destekleme miktarının (zeytinyağı fark ödemesi) 1.55 TL olması gerektiği düşünülmektedir. 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %18.8'i zeytinciliğe yapılan desteklerin yeterli olduğunu, %81.2'si ise yetersiz olduğunu belirtmekte olup, yetersiz olduğunu düşünenlere göre destekleme miktarının (zeytinyağı fark ödemesi) 1.61 TL olması gerektiği düşünülmektedir. Genel olarak incelendiğinde; işletmelerin %12.7'si zeytinciliğe yapılan desteklerin yeterli olduğunu, %87.3'ü ise yetersiz olduğunu belirtmiş olup, yetersiz olduğunu düşünenlere göre destekleme miktarının (zeytinyağı fark ödemesi) 1.57 TL olması gerektiği düşünülmektedir.

Ergün ve Tunahıoğlu'nun (2016) benzer çalışmasında üreticilerin %54.8'i destekleme miktarlarını yeterli bulmamaktadır.

Çizelge 4.37. Zeytinde uygulanan destekleme miktarlarının yeterlilik durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam	Destekleme miktarı önerisi
<20	n	4	16	20	1.55
	%	20.0	80.0	100.0	
20-60	n	0	19	19	1.55
	%	0.0	100.0	100.0	
>60	n	3	13	16	1.61
	%	18.8	81.2	100.0	
Genel	n	7	48	55	1.57
	%	12.7	87.3	100.0	

Destekleme modelinin üreticilere göre doğru olma durumu incelendiğinde; 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %50'si doğru bir model olduğunu, %50'si ise olmadığını, 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin %47.4'ü doğru bir model olduğunu, %52.6'sı ise olmadığını, 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %43.7'si doğru bir model olduğunu, %56.3'ü ise olmadığını belirtmiştir. Genel olarak işletmelerin %47.3'ü doğru bir model olduğunu, %52.7'si ise olmadığını düşünmektedir (Çizelge 4.38). Destekleme modelinin doğru bir model olmadığını düşünenlerin tamamı ise alan bazlı destekleme modelinin uygulanmasının daha doğru olacağını belirtmektedir.

Çizelge 4.38. Destekleme modelinin doğru olma durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam
<20	n	10	10	20
	%	50.0	50.0	100.0
20-60	n	9	10	19
	%	47.4	52.6	100.0
>60	n	7	9	16
	%	43.7	56.3	100.0
Genel	n	26	29	55
	%	47.3	52.7	100.0

Araştırmaya katılan işletmelerin zeytinde desteklemeler olmaması durumunda üretime devam etme durumları incelendiğinde; işletmelerin tamamı zeytin desteklemesi olmadığı durumda da zeytin üretimine devam edecekleri cevabını vermişlerdir (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39. Zeytinde desteklemelerin olmadığı durumda üretimi sürdürme durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam
<20	n	20	0	20
	%	100.0	0.0	100.0
20-60	n	19	0	19
	%	100.0	0.0	100.0
>60	n	16	0	16
	%	100.0	0.0	100.0
Genel	n	55	0	55
	%	100.0	0.0	100.0

Çizelge 4.40'a göre 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %85'i desteklemelerin zamanında ödendiğini, %15'i zamanında ödenmediğini, 2. gruptaki (20-60 da) işletmelerin %94.7'si desteklemelerin zamanında ödendiğini, %5.3'ü zamanında ödenmediğini, 3. gruptaki (>60 da) işletmelerin %87.5'i desteklemelerin zamanında ödendiğini, %12.5'i zamanında ödenmediğini, işletmelerin tamamına göre ise %89.1'i desteklemelerin zamanında ödendiğini, %10.9'u ise zamanında ödenmediğini düşünmektedirler.

Ergün ve Tunalıoğlu (2016) benzer çalışmada üreticilerin %80.6'sı desteklemelerin zamanında verilmemesinin sorun olduğunu belirtmektedirler. Bu çalışmada üreticilerin

%89.1'i desteklemelerin zamanında ödendiğini düşünürken benzer çalışmada %80.6'sı desteklemelerin zamanında verilmemesinin sorun olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 4.40. Zeytin desteklemelerinin zamanında ödenip ödenmeme durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam
<20	n	17	3	20
	%	85.0	15.0	100.0
20-60	n	18	1	19
	%	94.7	5.3	100.0
>60	n	14	2	16
	%	87.5	12.5	100.0
Genel	n	49	6	55
	%	89.1	10.9	100.0

Araştırmaya katılan işletmelerin uygulanan destekleme politikaları ile ilgili görüşleri incelendiğinde; 1. gruptaki (<20 da) işletmelerin %95'i ile 2. ve 3. gruptaki işletmelerin de tamamı, genel değerlendirmede de işletmelerin %98.2'si zeytinciliğe yönelik uygulanan destekleme politikalarından memnun olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.41). Bu durum zeytin üreticileri arasında söz konusu olan şikâyetlerin daha başka alanlarda olduğunu göstermektedir. Özellikle ürün pazarlama veya pazarlarda ürünlerini değerinde satabilme konularında üreticiler güçsüz durumdadır. Üretim sezonu sonunda yeterli gelire ulaşamayan üreticiler sonraki üretim dönemlerinde de işletmesini ve üretim tekniklerini geliştirmede zorlanmaktadır.

Çizelge 4.41. Üreticilerin zeytin destekleme politikalarından memnuniyet durumu

İşletme grupları (da)		Evet	Hayır	Toplam
<20	n	19	1	20
	%	95.0	5.0	100.0
20-60	n	19	0	19
	%	100.0	0.0	100.0
>60	n	16	0	16
	%	100.0	0.0	100.0
Genel	n	54	1	55
	%	98.2	1.8	100.0

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma ile Hatay ilinde geçim kaynaklarının büyük bir bölümünü zeytinden elde eden Altınözü İlçesinin zeytin üreticilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, desteklemeye olan eğilimlerinin belirlenmesi, üreticilerin desteklemelere ulaşmada karşılaştıkları sorunların tespiti, destekleme politikaları hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulması ve zeytin için yapılan destekleme faaliyetlerinin etkinliği, destekleme araçlarının yeterliliğinin araştırılması ve yürütülecek destekleme politikalarına yol göstermesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan işletmecilerin yaş ortalamalarına 50.4 olup % 63.6'sı İlkokul, %12.7'si ortaokul, %9.1'i lise, %3.6'sı önlisans, %10.9'u da lisans mezunlarından oluşmaktadır. İşletmecilerin ortalama aile üye sayısı 5,5 kişidir. Üreticiler 20 yıldan daha fazla zeytin yetiştiriciliği tecrübesine sahiptir. İşletmecilerin tarımsal kurs veya eğitimlere katılma oranı oldukça düşüktür (%9.1). İşletmecilerin %32.7'si tarım dışı işlerde de çalışmaktadır. Üreticilerin zeytin yetiştiriciliği konusundaki kurs ve eğitimlere katılımı çok düşük olup sadece %7.3'ünün eğitim aldığı belirlenmiştir.

İşletmelerde aile bireylerinin zeytin işlerinde çalışma süresi yıllık ortalama 28.7 gündür. Toplam aile işgücünün %54.6'sının erkek, %45.4'ünün kadınlardan oluştuğu, aile işgücünün %62.8'inin 40 yaş ve altında oldukça genç bir işgücüne sahip olduğu görülmüştür. Aile işgücünün ve çalışma süresinin %75.2'si hasat, %24.8'i ise hasat + bakım işlerinde geçmektedir. Aile işgücünün %20.1'i işletme dışı tarımsal işlerde çalışmaktadır.

Zeytinliklerin %98.2'si yağlık vasıfta olup, %1.8'i yağlık ve sofralık vasıftadır. İşletme başına ortalama zeytinlik parsel sayısı 6.5 iken, işletmeler en az 1 en fazla ise 30 parseli sahiptir. İşletmelerdeki toplam parsellerinin büyük bir bölümü zeytin parseli olduğu, bu nedenle işletmelerin en önemli tarımsal gelirlerinin zeytinden kaynaklandığı söylenebilir. Ortalama zeytinlik alanları 52.5 da olup, ortalama işletme başına 1,608 adet zeytin ağacı mevcuttur. Arazilerin %85.5'i mülk, %14.5'i ise kiralanmış arazilerden oluşmaktadır. İşletmelerdeki zeytinliklerin tamamı kuru olup, ağaç başına ortalama dane verimi 21.21 kg'dır. İşletmelerin %3.6'sının kayıt tuttuğu, ziraat mühendisi çalıştırdığı, işletmesinde bilgisayar ve internet erişiminin mevcut olduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin %27.3'ünün bilgi ve becerilerini çeşitli vasıtalarla artırdığını ve %72.7'sinin zeytincilik konusunda bir kaynağa başvurduğunu belirlenmiştir. İşletmeciler

%61.8 oranında zeytincilik konusunda diğer üreticilere, %52.7'si Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğüne ve %25.5'i zirai ilaç bayilerine başvurmaktadır.

İşletmelerin tamamı Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesinden, %98.2'si ise Gübre-Mazot Desteklemesinden en fazla faydalanmaktadır. Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesinden memnuniyet ortalama 3 puan ile kararsız, Gübre-Mazot Desteklemesinden memnuniyet ise ortalama 2.94 puan ile yine kararsız düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Zeytin desteklemelerinde işletmeler için zeytinlik alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi, destek miktarlarının azlığı ve müstahsillerin sahte olması öncelikli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. İşletmelerin desteklemeleri en fazla tarım dışı alanlarda kullandıkları, daha sonra akaryakıt, gübre ve zirai ilaç kullanımına harcadıkları görülmüştür. İşletmelerin %12.7'sinin zeytinciliğe yapılan desteklerin yeterli olduğunu, %87.3'ünün ise yetersiz olduğunu belirtmekte olup, yetersiz olduğunu düşünenlere göre destekleme miktarının (zeytinyağı fark ödemesi) 1.57 TL olması gerektiği düşünülmektedir.

İşletmeciler %47.3 oranında destekleme modelinin doğru bir model olduğunu, %52.7 oranında ise olmadığını düşünmektedir. Destekleme modelinin doğru bir model olmadığını düşünenlerin tamamı alan bazlı destekleme modelinin uygulanmasının daha doğru olacağını belirtmektedir. Üreticiler %89.1 oranında desteklemelerin zamanında ödendiğini, %10.9 oranında ise zamanında ödenmediğini düşünmekte olup, işletmecilerin %98.2 oranında zeytin destekleme politikalarından memnun olduğunu belirtmiştir. Zeytin üreticilerinin tamamı zeytine verilen desteklemelerin kaldırılması durumunda da zeytin üretmeye devam edeceklerini belirtmiştir.

Zeytin üreticilerinin desteklenmesi zeytin ve zeytinyağı üretimine olumlu katkısı olması nedeniyle artan üretim maliyetleri karşısında üreticilerin korunması açısından daha fazla destekleme yapılması gerekmektedir. Zeytin yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi zeytin ve zeytinyağı üretiminin artırılmasının yanında elde edilen ürünlerin (tane zeytin ve zeytinyağı) kalitesinin artırılması gerekir. Bu nedenle zeytinyağı kalitesini artıracak tedbirlerde almak gerekmektedir. Üreticiler zeytinde yeterli işgücü bulamamaktan kaynaklı hasadın uzun sürmesi ve toplanan zeytinlerin çuvallar içerisinde bekletilmesinin küflenmelere sebep olmasıyla zeytinyağı kalitesinin düştüğü anlaşılmaktadır. Zeytinyağının kalitesinin düşüklüğü satış fiyatının da düştüğü anlamına gelmektedir.

Zeytin hasadında işgücü temininin zorlaşması tarımsal üretimin diğer kollarında olduğu gibi makineleşmenin önemini ortaya çıkartmaktadır. Altınözü ilçesinin topoğrafik yapısı genellikle küçük yükseltiler ve tepelerden oluşmaktadır. Kısmen düz veya eğimi düşük alanlarda traktör arkası zeytin hasat makinesi, daha eğimli yerlerde ise sırtta taşınabilen zeytin toplama ve silkme makinaları ile hasat yapılması uygun olacaktır. Bu konuda üreticilerde bilinç oluşturulmalı ve bu makinelerin temini teşvik edilmelidir. Ayrıca küçük işletmelerin kullanımına sunmak amacıyla Kooperatif, Belediye veya İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü bünyesinde hasat makinalarının ve diğer ihtiyaç duyulan makinaların bir makine parkı kurularak düşük kira bedelleri ile üreticilerin kullanımına sunulması çözüm sağlayabilir. Yeni kurulacak zeytin tesislerinin mümkün olduğu kadar makineli hasada uygun olarak tesis edilmesi yönünde üreticiler teşvik edilmelidir. Yine zeytin kalitesini arttırmak üzere zeytinlerin hasattan sonra havalanmasını engelleyen, küflenmelere sebep olan çuvallara toplanmasının önüne geçilmelidir. Çuvallar yerine plastik kasalara hasat yapılarak küflenmeden kaynaklı zeytinyağı kalitesinin düşmesinin önüne geçilebilir. Bu nedenle üreticilerin plastik kasa kullanımının kalıcı hale gelmesi için üreticilere plastik kasa hibe edilmeli veya düşük ücretlerle plastik kasaya sahip olmaları sağlanmalıdır.

Zeytin üretiminin en büyük sıkıntılarından bir diğeri de periyodisite yani düzensiz ürün verme veya zeytinlerin bir yıl normal bir yıl az veya hiç ürün vermemesidir. Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesi ÇKS'ye kayıtlı zeytinlik alanlarında üretilen ve satışa konu olan zeytinyağı miktarı üzerinden uygulanmaktadır. Bu nedenle ürünün fazla olduğu yıllarda destekleme normal alınırken, ürünün az olduğu yıllarda destekleme çok az alınmaktadır. Ancak üretici her yıl birkaç harcama kalemi hariç aynı girdileri kullanmaktadır. Maliyetler girdi fiyatlarına bağlı olarak her yıl artmasına karşın desteklemeler bir yıl normal bir yıl az alınmakta bu durumda bir dengesizlik oluşturmaktadır. Bu dengesiz durumun önüne geçmek amacıyla mevcut destekleme modeli yerine Alan Bazlı Destekleme Modeline geçilmesi daha uygun olabilir. Bu şekilde meydana gelen dalgalanmalar ve dengesizlikler ortadan kaldırılabilir.

Zeytin yetiştiriciliği konusunda eğitim alan üretici sayısı çok düşüktür. Üreticilerin ihtiyaçları doğrultusunda modern zeytin teknikleri konularında kurs ve eğitimler düzenlenmelidir.

Araştırma bölgesindeki zeytin bahçelerinde alınan verimlerin son yıllarda kuraklığa bağlı olarak çok dūřtıęu görülmektedir. Kuraklıktan kaynaklanan verim kayıplarını azaltmak ve verim artışı sağlamak amacıyla su kaynağı bulunan bölgelerde sulama yapılması gerekmektedir. Zeytinde sulama için eğitim çalışmaları düzenlenmeli, zeytinde sulama yapılan alanlara gezi çalışmaları yapılmalıdır. Sulama planları hazırlanarak üreticilerin bu planlara uyması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abay, C., Olhan, E., Uysal, Y., Yavuz, F., ve Türkekul, B., 2005. Türkiye’de tarım politikalarında değişim. TMMOB Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası, VI. Teknik Kongre, 3-7 Ocak, Ankara.
- Abel, D.A., 2009. Olive entrepreneurship in the Southern Hemisphere: The case of New Zealand. **International Journal of Rural Management**, 4(1-2): 67-85, <https://doi.org/10.1177/097300520900400204>.
- Anonim, 2019. Altınözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019 Yılı Brifing Dosyası Kayıtları.
- Anonim, 2020. Altınözü zeytin ve zeytinyağı. Altınözü Kaymakamlığı, <http://www.altinozu.gov.tr/altinozu-zeytin-ve-zeytinyagi> Erişim tarihi: 15.04.2020.
- Canözer, Ö., ve Özahçı, E., 1991. Zeytin Çeliklerinin belli hormon konsantrasyonlarında köklenme nispetlerinin tespiti (Sonuç Raporu), T.C. Tarım Orman ve Köy işleri Bakanlığı Proje ve Uygulama Genel Müdürlüğü Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Bornova, İzmir.
- Carmona-Torres, C., Parra-López, C., Samir Sayadia, S., ve Manuel Chirisa-Ríos M., 2016. A public/private benefits framework for the design of policies oriented to sustainability in agriculture: An application to olive growing. **Land Use Policy**, 58: 54-69.
- Çavuşoğlu, A., 1980. Ege bölgesinin belli başlı yerli ve yabancı zeytin çeşitlerinin pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Sonuç Raporu. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, İzmir.
- Çiçek, A., ve Erkan, O., 1996. **Tarım ekonomisinde araştırma ve örneklem yöntemleri**, GOP Ün., Ziraat Fak. Yay. No:12, D.N.S.N.: 6, Tokat. s.45
- Demirtaş, B., 2017. Zeytin üreticilerinin tarımsal yayım programlarına katılımının değerlendirilmesi. **Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi**, (3): 309-322.
- Erdal, G., ve Erdal, H., 2008. Türkiye’de tarımsal desteklemeler kapsamında prim sistemi uygulamalarının etkileri, GOÜ. **Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2008, 25 (1): 41-51.
- Ergün, N., ve Tunalıoğlu R., 2016. Edremit ilçesinde zeytincilik ve desteklemeler, **Zeytin Bilimi**, 6 (2): 83-92.
- FAO., 2019. United Nations Food and Agricultural Organization. FAOSTAT – FAO’s corporate database. www.fao.org (Erişim tarihi: 06.05.2019).
- Fleskens, L., 2007. Conservation scenarios for olive farming on sloping land in the Mediterranean. Wageningen University, Doctoral Thesis, Dutch, 232p., ISBN: 978-90-8504-717-9.
- Galluzzo, N., 2014. Analysis of efficiency in organic wine and olive farms in the Italian F.A.D.N. dataset. EAAE 2014 Congress “Agri-Food and Rural Innovations for Healthier Societies”, 26-29 August, Ljubljana, Slovenia.
- Gül Yavuz, G., Miran, B., Bahadır Gürer, B., Yürekli Yüksel, N., ve Demir, A., 2016. **Buğday, dane mısır ve çeltik üretiminde fark ödemesi desteklerinin etkisi**. TEPGE YAYIN NO: 266 ISBN: 978-605-9175-39-5.
- Marangon F., Troiano S., ve Visintin F., 2008. The economic value of olive plantation in rural areas. A study on a hill region between Italy and Slovenia. 12th EAAE Congress “People, Food and Environments: Global Trends and European Strategies”, 26-29 August, Gent, Belgium.

- Mendilcioğlu, K., 1990. **Subtropik iklim meyveleri (zeytin)**. E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 12, İzmir.
- Ören, M.N., ve Binici, T., 2004. Doğrudan gelir desteği uygulamasının gap alanı tarımsal yapı ve gelirlerine etkileri. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi 16-18 Eylül 2004, 53-60.
- Özalp, A., Kahraman S., ve Yılmaz İ., 2016. Manisa ili soma ilçesinde yağlık zeytin üretiminin ekonomik analizi XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 25-27 Mayıs, 175-184.
- Özışık, S., ve Öztürk, F., 2011. **Türkiye’de zeytin ve zeytinyağı sektörünün mukayeseli analizi**. Ulusal Zeytin Kongresi, 22-25 Şubat, Akhisar.
- Özışık, S., ve Öztürk, F., 2009. Dünya’da ve Türkiye’de zeytin ve zeytinyağı sektöründe durum değerlendirmesi; Türkiye’de sektörün güçlü ve zayıf yönleri ile gelişme fırsatları ve gelişmeyi sınırlayabilecek faktörler. Tarım 2015 Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu, Yaşar Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Öztürk, F., Yalçın, M., ve Harun, D., 2009. Türkiye zeytinyağı ekonomisine genel bir bakış. **Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi**, 4(2): 35-51.
- Pleguezuelo, C.R.R., Zuazo, V.H.D., ve Martínez, J.R.F., 2018. Organic olive farming in Andalusia, Spain. A review. **Agronomy for Sustainable Development**, 38: 20, <https://doi.org/10.1007/s13593-018-0498-2>.
- Sağdıç, E.N., Çakmak, E., 2021. Tarımsal Destek Ödemeleri ile Tarımsal Üretim Düzeyi Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 10 (2), 1858-1880
- Salvatore T., Trapani, A.M., Donia, E., Filippo Sgroi F., ve Testa, R., 2015. The market reorientation of farms: The case of olive growing in the Nebrodi area, **Journal of Food Products Marketing**, 21(2): 179-192, <https://doi.org/10.1080/10454446.2013.843484>.
- Shobolul, A., Mendilcioğlu, K., 1985. Zeytinin Yarı Odun Çeliği ve Tohumla Çoğaltma Olanakları Üzerine Bir Araştırma. **E.Ü.Z.F.Dergisi**. 222, 1.49-60.
- Semerci, A., Kaya, Y., Şahin, İ., ve Çıtak, N., 2012. Türkiye’de yağlı tohumlar üretiminde uygulanan destekleme politikalarının ayçiçeği ekim alanları ve üretici refahı üzerine etkisi. **Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi**, 26 (2): 55-62.
- Tunalıoğlu, R., 2009. Türkiye’de zeytincilik ve pazarlama politikaları: 2000-2010. “Tarım 2015 Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu” Yaşar Üniversitesi, 29 Mayıs 2009, İzmir.
- TÜİK, 2019. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi: 06.05.2019).
- TÜİK, 2021. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi: 16.07.2021).
- Yamane, T., 1967. Elementary Sampling Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice- USA.
- Yorgun, A., 2006. Tarımda doğrudan ödemeler yönündeki politika değişikliğinin çukurova bölgesi ürün kârlılıkları ve işletme gelirleri üzerine etkisi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Yüceer, S.E., Tan, S., Semerci, A., 2020. Türkiye’de 2000-2020 Döneminde Tarımsal Destekleme Politikalarının Gelişiminin İncelenmesi. **Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi**, Cilt 1 Sayı 2 (36-46), Çanakkale

EKLER

EK 1. Hatay İl Haritası ve Araştırma Alanı

HATAY İLİ HARİTASI

Hatay il haritası ve araştırma alanı

EK 2. Araştırma Anketi

“ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞINDA UYGULANAN DESTEKLEME POLİTİKALARININ HATAY İLİ ALTINÖZÜ İLÇESİNDE ÜRETİCİLERE YANSIMASI VE ÜRETİCİ GÖRÜŞLERİ” ARAŞTIRMASI ÜRETİCİ ANKET FORMU

A. ANKET BİLGİLERİ

Köy:		Anket No:		Tarihi:	
------	--	-----------	--	---------	--

- 1) Çiftçiliğe başlama yılı: _____
a) Atalarından kaldı b) Satın aldı c) Devlet desteği ile başladı
- 2) Zeytin üretimine başlama yılı: _____

B. İŞLETMECİLİK VE SOSYOEKONOMİK DURUM İLE İLGİLİ BİLGİLER

3) İşletmecinin yaşı	:.....	
4) İşletmecinin eğitim durumu	:.....	
5) Toplam aile üye sayısı	:.....	
6) Yıllık tarımsal geliriniz?	:.....	
7) Kaç yıldan beri çiftçilik yapıyorsunuz?	:.....	
8) Tarımsal kurs veya eğitimlere katılıyor musunuz?	() Evet	() Hayır
9) Kaç yıldan beri zeytin üretimi yapıyorsunuz?	:.....	
10) Zeytin üretimi üzerine eğitim aldınız mı?	() Evet	() Hayır
11) Tarım dışı iş yapıyor musunuz?	() Evet	() Hayır
12) Evet ise ne işi ile uğraşıyorsunuz?		

C.) İŞLETME İLE İLGİLİ BİLGİLER

13) Nüfus ve Aile İşgücü

Cinsiyet	Yaş	Eğitim durumu*	İşletmede çalıştığı süre			İşletme dışı tarımsal çalışma süresi		Tarım dışı çalışma	
			Ay	Saat/gün	Çalıştığı iş	Çalıştığı iş	Gelir (TL)	Çalıştığı iş	Gelir (TL)

* Eğitim Düzeyi: 1. Okur Yazar Değil 2. Okur Yazar 3. İlkokul 4. Ortaokul 5. Lise 6. Yüksekokul 7. Üniversite

14) Zeytinlik Durumu

Zeytinliğin Vasfı	Parsel Sayısı	Alanı (da)	Ağaç Sayısı	Tasarruf Şekli *	Kira ise Ücreti (TL/da)	Sulama Durumu (S, K)	1 da Arazinin Çıplak Değeri (TL)	Verim (kg/ağaç)
Yağlık								
Sofralık								

*: 1) Mülk, 2) Kira, 3) Ortak

15) Toplam Parsel Sayısı		
16) İşletmenizde kayıt tutuyor musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
17) İşletmenizde ziraat mühendisi çalışıyor mu?	☐ Evet	☐ Hayır
18) İşletmenizde bilgisayar var mı?	☐ Evet	☐ Hayır
19) İşletmede İnternet bağlantısı var mı?	☐ Evet	☐ Hayır

D.) TARIMSAL YAYIM İLE İLGİLİ BİLGİLER

20) Zeytincilikle ilgili bilgi ve becerilerinizi arttırıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

21) Zeytincilik ile ilgili bilgileri hangi vasıtalar ile elde ediyor musunuz?

İnternet	☐ Evet	☐ Hayır
Radio	☐ Evet	☐ Hayır
Televizyon	☐ Evet	☐ Hayır
Gazete	☐ Evet	☐ Hayır
Dergi	☐ Evet	☐ Hayır
Broşür	☐ Evet	☐ Hayır
Eğitime katılmak	☐ Evet	☐ Hayır

22) Zeytincilik konusunda bilgi edinmek için herhangi bir kaynağa başvur musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

23) Zeytin konusunda hangi kaynaklardan bilgi edinmektesiniz?

Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüğü	☐ Evet	☐ Hayır
Ziraat Odası	☐ Evet	☐ Hayır
Tarım Kredi Kooperatifi	☐ Evet	☐ Hayır
Zirai İlaç Bayileri	☐ Evet	☐ Hayır
Üniversite-Ziraat Fakültesi	☐ Evet	☐ Hayır
Tarım Danışmanları	☐ Evet	☐ Hayır
Üretici Birlikleri	☐ Evet	☐ Hayır
Diğer Üreticilerden	☐ Evet	☐ Hayır

E) DESTEKLER İLE İLGİLİ BİLGİLER

24) Zeytin üreticilerinin tarımsal desteklerden yararlanma durumu

Mazot Gübre Desteklemesi	() Evet	() Hayır
Yağlı tohumlu Bitkiler Fark Ödemesi Desteği (Pamuk vb.)	() Evet	() Hayır
Hububat Baklagıl Fark Ödemesi Desteği	() Evet	() Hayır
Dane Mısır Fark Ödemesi desteği	() Evet	() Hayır
Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesi	() Evet	() Hayır
İyi Tarım Uygulamaları Desteği	() Evet	() Hayır
Organik Tarım Desteği	() Evet	() Hayır
Yurtiçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	() Evet	() Hayır
Yurtiçi Sertifikalı Fidan/Fide Kullanım Desteği	() Evet	() Hayır
ÇATAK Desteği	() Evet	() Hayır
Tarımsal Yayın ve Danışmanlık Desteği	() Evet	() Hayır
Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği	() Evet	() Hayır
Yem Bitkileri Üretim Desteği	() Evet	() Hayır
Hayvancılık Desteklemeleri	() Evet	() Hayır
Tarım Sigortaları desteği	() Evet	() Hayır

25) Zeytin üreticilerinin tarımsal desteklerden memnuniyet durumu

(Faydalandığınız desteklemeleri puanlayınız)

(1: Hiç memnun değilim 2: Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5: Çok Memnunum)

Mazot Gübre Desteklemesi	1	2	3	4	5
Yağlı tohumlu Bitkiler Fark Ödemesi Desteği (Pamuk vb.)	1	2	3	4	5
Hububat Baklagıl Fark Ödemesi Desteği	1	2	3	4	5
Dane Mısır Fark Ödemesi desteği	1	2	3	4	5
Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteklemesi	1	2	3	4	5
İyi Tarım Uygulamaları Desteği	1	2	3	4	5
Organik Tarım Desteği	1	2	3	4	5
Yurtiçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	1	2	3	4	5
Yurtiçi Sertifikalı Fidan/Fide Kullanım Desteği	1	2	3	4	5
ÇATAK Desteği	1	2	3	4	5
Tarımsal Yayın ve Danışmanlık Desteği	1	2	3	4	5
Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği	1	2	3	4	5
Yem Bitkileri Üretim Desteği	1	2	3	4	5
Hayvancılık Desteklemeleri	1	2	3	4	5
Tarım Sigortaları desteği	1	2	3	4	5

26) Zeytin desteklemesi ile ilgili öncelikli sorunların durumu

(1: Kesinlikle katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum)

Desteklerin Zamanında Ödenmemesi	1	2	3	4	5
Destek Miktarlarının Azlığı	1	2	3	4	5
Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin Bilgilendirme Yapmaması	1	2	3	4	5
Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinde Başvurularının Uzun Sürmesi	1	2	3	4	5
Müstahsillerin Sahte Olması	1	2	3	4	5
Zeytinlik Alanlarının ÇKS'ye kaydedilememesi	1	2	3	4	5

Sorun Yok	1	2	3	4	5
-----------	---	---	---	---	---

27) Aldığınız zeytin desteklemesini hangi amaçla kullanıyorsunuz?

(1: Kesinlikle katılmıyorum 2:Katılmıyorum

3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle katılıyorum)

Tohumluk	1	2	3	4	5
Gübre	1	2	3	4	5
Zirai İlaç	1	2	3	4	5
Geçici işçi Ücreti	1	2	3	4	5
Sulama Ücreti	1	2	3	4	5
Akaryakıt	1	2	3	4	5
Alet Makine Kirası	1	2	3	4	5
Traktör Alımı	1	2	3	4	5
Tarım Alet Makinası Alımı	1	2	3	4	5
Arazi Kira Bedeli	1	2	3	4	5
Hasat Ücreti	1	2	3	4	5
Ürün Sigortası	1	2	3	4	5
Pazarlama Masrafları	1	2	3	4	5
Yem	1	2	3	4	5
Daimi olmayan çoban ücreti	1	2	3	4	5
Hayvansal İlaç	1	2	3	4	5
Veteriner ücreti	1	2	3	4	5
Tohumlama ücreti	1	2	3	4	5
Hayvan sigortası	1	2	3	4	5
Tarım Dışı Kullanım	1	2	3	4	5

Destekleme Politikaları ile ilgili görüşler

28) Zeytin destekleme miktarları yeterli mi?	() Evet	() Hayır
29) Zeytin desteklemesi yeterli değil ise hangi miktarlarda olmalı?	TL.	
30) Zeytin destekleme modeli doğru bir model mi?	() Evet	() Hayır
31) Değil ise Hangi model uyulanmalı?		
32) Zeytin desteklemesi kaldırılırsa zeytin üretmeye devam eder misiniz?	() Evet	() Hayır
33) Zeytin desteklemesi zamanında ödeniyor mu?	() Evet	() Hayır
34) Zeytin destekleme politikasından memnun musunuz?	() Evet	() Hayır

F) ÖRGÜTLENME İLE İLGİLİ SORULAR

35) Herhangi bir tarımsal örgüte (kooperatif, birlik vs) üye misiniz ?

() Evet (Adı:

.....)

() Hayır

36) Kaç yıldan beri üyesiniz?.....

37) Hayır ise, neden üye olmadığınızı aşağıdakilere ifadelere 1'den 5'e kadar bir sayı vererek derecelendiriniz.

(1= hiç katılmıyorum 2=katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum 5=Tamamen katılıyorum)

İfadeler	Puan				
Bana faydası yok	1	2	3	4	5
Siyasi görüşler hakim	1	2	3	4	5
Yöneticilere güvenmiyorum	1	2	3	4	5
Üyelik bedelleri yüksek	1	2	3	4	5
Diğer	1	2	3	4	5